

Siirtolaisuus

Migration

4/1999

Siirtolaisuus – Migration 4/1999

26. vuosikerta / 26th year
ISSN 0355-3779

Julkaisija / Publisher:

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
The Institute of Migration
Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland
Puh. / Tel. (0)2-2317 536
Fax (0)2-2333 460
Sähköposti / Email: taisai@utu.fi
Internet: <http://www.utu.fi/erill/instmigr/>

Pohjanmaan aluekeskus
Österbottens regioncenter
Regional Centre of Ostrobothnia
Keikulinkuja 1, 61100 Peräseinäjoki, Finland
Puh. / Tel. (0)6-4181 275
Fax (0)6-4181 279

Päätoimittaja / Editor-in-Chief:

Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri / Editorial Assistant:

Taimi Sainio

Toimittajat / Editors:

*Elli Heikkilä, Maija-Liisa Kalhama,
Jouni Korkiasaari*

Toimituskunta / Editorial Board:

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
*Administrative Board of the Institute of
Migration*

Taitto / Lay out:

Anne Virtanen

Tilaushinta / Subscriptions:

Finland och Skandinavien
60 FIM / vuosi / år
(4 numeroa / nummer)
PSP 800014-70355471
Other countries \$18.00 a year (4 issues)
Vammalan Kirjapaino Oy 1999

Sisältö • Contents

Olavi Koivukangas
Pääkirjoitus • Editorial

Olavi Granö
Siirtolaisuusinstituutti 25 vuotta
Opening Welcome at the 25th
Anniversary Celebrations of the
Institute, 19 November 1999

Auvo Kostiainen
On the footsteps of the Delaware Finns
and John Morton: An interpretation of
the Finnish-American history by
Salomon Ilmonen

Laura Huttunen
Koti, paikka ja identiteetti
maahanmuuttajien omaelämäkerroissa

Kirjat • Books

Väitöksiä

Tiedotuksia • Notices

Tutkimuspäällikön palsta

Kansi: Kuvakollaasi Siirtolaisuusinstituutin 25-
vuotisjuhlista 19.11.1999.

Cover: Pictures of the 25th Anniversary of the
Institute of Migration, November 19, 1999.

Kasarmin nurkasta kansainväliseksi tutkimuslaitokseksi

Siirtolaisuusinstituutin 25-vuotisjuhla Sibelius-museossa Turussa 19.11.1999

Instituutti on kuin tyhjä säkki –

vain aika näyttää, pysyykö se pystyssä.

(Kouluneuvos Jussi Saukkonen Siirtolaisuusinstituutin perustamistilaisuudessa 1974)

Siirtolaisuus Suomesta on hyvin vanhaa, mutta vasta 1960-luvulla maastamuutto tuli järjestelmällisen tutkimuksen kohteeksi. Vuonna 1963 alkoi Turun Yliopiston yleisen historian laitoksella professori Vilho Niitemaan johtama Suomen kaukosiirotolaisuuden tutkimusprojekti.

Professori Niitemaa hakeutui alusta alkaen yhteistyöhön ulkomaalaisten yliopistojen kanssa. Vuonna 1967 kertoi Vilho Niitemaa minulle Australian National Universityn – joka oli maailman johtavia siirtolaisuuden tutkimuskeskuksia – haluavan pohjoismaalaisen tutkijan tekemään väitöskirjan skandinaavisesta siirtolaisuudesta Australiaan. Hain tätä stipendiä, ja vuoden 1969 alussa matkustin maapallon toiselle puolelle. Huhtikuussa 1972 valmistui väitöskirjani – ensimmäinen suomalaisen tekemä väitöskirja Australiassa.

Siirtolaisuusinstituutin perustaminen

Ajattelin, että myös Suomessa tarvittaisiin siirtolaisuuteen erikoistuva tutkimuslaitos. Ollessani eteläisellä pallonpuoliskolla professori Niitemaa oli kehitellyt ideaa siirtolaisuuden tutkimuskeskuksen perustamiseksi Turkuun. Kun opetusministeriön taholta suhtauduttiin hankkeen rahoitukseen myönteisesti, lähestyimme siirtolaisuudesta kiinnostuneita yhteisöjä ja yliopistoja.

Maaliskuun 15. päivänä 1974 perustettiin Turussa Siirtolaisuusinstituutissaäitiö 21 yhteisön toimesta. Valtuuskunnan puheenjohtajaksi valittiin professori Jorma Pohjanpalo ja hallituksen puheenjohtajaksi

professori Vilho Niitemaa. Säätiön asiamieheksi ja instituutin johtajaksi kutsuttiin minut. Toiminta käynnistyi 1.8.1974 vanhassa tiilikasarmissa yleisen historian laitoksen tiloista lohkaistuissa kahdessa pienessä huoneessa. Instituutin tehtäväksi tuli dokumentoida eri muuttoliikkeitä, edistää niiden tutkimusta sekä toimia alan kansallisena ja kansainvälisenä yhteistyöelimenä.

Arkisto ja kirjasto

Kuluneina 25 vuotena Siirtolaisuusinstituutti on kerännyt yli 200 hyllymetriä arkistoaineistoa suomalaista siirtolaisista eri puolilla maailmaa. Tärkeimmät aineistoryhmät ovat erilaiset asiakirjat, yhdistysten pöytäkirjat, siirtolaiskirjeet, valokuvat, postikortit, haastattelut, musiikkiaänitteet, diat, videot sekä runsas esineistö.

Kirjastomme erityisalana on siirtolaisuus ja yleensä muuttoliikkeet. Siellä on noin 8000 luetteloitua julkaisua, joita siirtolaisuustutkijat käyttävät. Kirjastoon tulee ulkosuomalaisten julkaisemia lehtiä sekä alan aikakauslehtiä.

Siirtolaisrekisteri

Vuonna 1988 pidetyn Delaware-siirtolaisuuden 350-vuotisjuhlan kunniaksi perustettiin siirtolaisrekisteri, johon on kerätty pääosin vanhoista passi- ja matkustajaluettelosta sekä ulkomailla kuolleiden suomalaisten asiakirjoista yli 400 000 tietuetta. Rekisteriä hyödyntävät ennen kaikkea Suomesta juuriaan etsivät siirtolaisten jälkeläiset sekä suomalaiset sukututkijat. Sitä käytetään myös tieteelliseen tutkimukseen.

Lähitulevaisuudessa siirtolaisrekisterin passi- ja matkustajaluettelotiedot siirretään internetiin kaikkien helposti tavoitettaviksi.

Näyttelyt

Siirtolaisuusinstituutti tekee muuttoliikkeitä tunnetuiksi myös näyttelyjen avulla. Päänäyttelyt käsittelevät siirtolaisuutta Pohjois-Amerikkaan, Australiaan ja Ruotsiin. Muita näyttelyjen aiheita ovat olleet mm. sotalapset, siirtolaisurheilija Ville Ritola sekä Titanic. Kuluneina 25 vuotena instituutti on tehnyt 11 näyttelyä, uusimpana 25-vuotisjuhlien yhteydessä avattu ”Penedo 70 vuotta”, joka kertoo suomalaisesta utopiyhteisöstä Brasiliassa.

Tutkimus- ja julkaisu toiminta

Siirtolaisuusinstituutin tutkimusalaan kuuluvat suomalaisten siirtolaisuuden ohella myös maahanmuutto ja etniset kysymykset sekä maassamuutto. Yleisesti ottaen 1970-luvulla tutkittiin suomalaisten siirtolaisuutta, 1980-luvulla paluumuuttoa ja 1990-luvulla ulkomaalaisten tuloa Suomeen. Korkealaatuinen tutkimus, josta osa tapahtuu kansallisten ja kansainvälisten projektien muodossa, vaatii pitkäaikaisen rahoitus pohjan. Mutta edelleenkin tehdään myös nopeita selvityksiä tarpeen mukaan.

Julkaisufoorummeina ovat kuusi tutkimussarjaa, kaunokirjallinen sarja sekä neljästi vuodessa ilmestyvä aikakauslehti Siirtolaisuus-Migration. Tärkein käynnissä oleva hanke on kuusiosainen Suomen siirtolaisuuden historia, josta on jo ilmestynyt kolme osaa.

Instituutti ylläpitää muuttoliikkeiden ja etnisyyden tutkijoiden rekisteriä sekä järjestää seminaareja ja kongresseja tutkijoiden välisen kanssakäymisen edistämiseksi. Vuoden 2000 tärkeimmät tapahtumat ovat osallistuminen heinäkuussa amerikansuomalaisten Finn Grand Festiin Torontossa sekä syksyllä Turussa järjestettävä kuudes Muuttoliikesymposium teemana ”halutaanko muuttoliikkeitä ohjailta”. Aihe on ajankohtainen, sillä maassamuutto on kiihtynyt merkittävästi 1990-luvun puolivälin jälkeen.

Siirtolaisuusinstituutilla on kaksi stipendirahastoa: Kaarle Hjalmar Lehtisen ja Niilo ja Helen M. Al-

hon rahastot. Niiden tuotolla tuetaan siirtolaisuuden tutkimusta, dokumentointia, julkaisu- ja näyttelytoimintaa sekä kansainvälistä yhteistyötä.

Pohjanmaan aluekeskus

Valtamerten taakse aikoinaan lähteneistä siirtolaisista valtaosa oli kotoisin Pohjanmaalta. Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskus aloitti toimintansa vuonna 1994. Sen tehtävänä on kerätä ja tallentaa muuttoliikkeisiin liittyvää aineistoa sekä toimia instituutin alueellisena palvelupisteenä. Se on julkaissut olympiavoittaja Ville Ritolan elämäkerran sekä kaksi maassamuuttoon liittyvää tutkimusta.

Kohti uutta vuosituhatta

Kuluneina 25 vuotena maassamuuttoon, maahanmuuttoon, monikulttuurisuuteen ja etnisyyteen liittyvät tutkimustarpeet ovat lisääntyneet. Instituutin työvälineinä ja tiedotuksessa internet-palvelujen merkitys kasvaa jatkuvasti. Web-sivujemme päivittäinen kävijämäärä on noin 150 eli lähes 55 000 kävijää vuodessa.

Siirtolaisuusinstituutti saa pääasiallisen rahoituksen opetusministeriöltä ja toimitilat Turun kaupungilta. Nykyiset toimitilat Piispankadulla ovat käyneet ahtaiksi. Siirtolaisrekisterin tiedostoihin ja näyttelyihimme käy vuosittain tutustumassa suuri määrä kävijöitä, usein amerikansuomalaisia turisteja, mikä palvelee Turun matkailua. Euroopan siirtolaisuusinstituuttien yhdistys kehittää yhteistyötä siirtolaisten jälkeläisten matkailun lisäämiseksi Eurooppaan projektilla ”Routes to the Roots”, jolloin yhdeksi suosituksi matkakohteeksi voisi toteutua Peräseinäjoelle suunniteltu ”Amerikan raitti” -siirtolaismuseo. ”Tyhjä säkki” on täyttynyt, ja Siirtolaisuusinstituutti tunnetaan nyt uuden vuosituhannen alkaessa sekä Suomessa että kaikilla mantereilla.

Olavi Koivukangas

From a Corner of a Barrack to an International Research Institute

25th Anniversary Celebrations of the Institute of Migration
Sibelius Museum, 19 November 1999

*This Institute is like an empty sack –
only time will tell if it can stay up.*
(Jussi Saukkonen, at the opening
celebrations in 1974)

Emigration from Finland has been taking place for a very long time, but it was only in the 1960s that it began to be investigated seriously, when a research project on Finnish overseas migration was launched in 1963 at the University of Turku's Department of General History under the direction of Professor Vilho Niitemaa.

From the beginning, Professor Niitemaa cultivated collaboration with universities abroad. In 1967, Professor Niitemaa told me that the Australian National University – at that time one of the leading international centres of migration research – wished to recruit a Nordic scholar to do a Ph.D. on the Scandinavian migration to Australia. I applied, and early in 1969 set off to the other side of the world, where in April 1972 I submitted the first doctoral thesis written in Australia by a Finn.

The foundation of the Institute

It seemed to me that in Finland, too, there was a need for a research institute specializing in migration research; and while I was away, Professor Niitemaa had been developing the idea of establishing such a center here in Turku. The Ministry of Education responded favourably to our enquiries about funding, and we therefore began to approach various organizations and universities interested in migration questions.

On 15 March 1974, 21 organizations joined together to establish the Migration Institute Foundation, with a Supervisory Board chaired by Professor Jorma Pohjanpalo and an Administrative Board chaired by Professor Vilho Niitemaa, while I was ap-

pointed as executive director for the Foundation and Director of the new Institute. We opened an office, in two rooms set aside for us in the Department of General History's premises in the old brick barrack buildings, on 1 August 1974.

The brief for the Institute was to document migration movements, promote migration research, and function as a centre for national and international collaboration.

The Archives and Library

In the course of the intervening 25 years, the Institute has accumulated over 200 shelf-metres of archive material about Finnish migration to various parts of the world. The main classes of material consist of a wide range of documents, including minutes of migrants' associations and letters from emigrants, and of photographs, postcards, interviews, musical recordings, slides, videocassettes, and a very varied collection of objects owned by migrants.

Our library specializes in materials relating to all forms of migration, and holds about 8000 catalogued publications for use by researchers in this field. We also receive both the magazines of the Finnish emigrant communities and the international migration research periodicals.

The Emigrants Register

To commemorate the 350th anniversary of the Finnish migration to Delaware, celebrated in 1988, a Emigrants Register was set up, which now comprises over 400 000 individual records, mainly compiled from old passport registers and passenger lists and from obituary documentation relating to Finns who have died abroad. The main clients making use of the Register are descendants of Finnish migrants tracing

their roots, and Finnish genealogists, as well as scholarly researchers. Access to the passport registers and passenger lists in the Emigrants Register is soon to be facilitated by making them available on the Internet.

Exhibitions

Another way in which the Institute promotes awareness of migration is through exhibitions. The main focus of our exhibitions has been on the emigration to North America, Australia and Sweden, but other topics have included the Finnish children evacuated to Sweden during World War II, the Finnish emigrant athlete Ville Ritola, and the "Titanic". Altogether during the past 25 years we have mounted eleven exhibitions, of which the most recent is now opened "Penedo 70 years", which explores the history of the Finnish utopian colony in Brazil.

Research and publications

Research at the Institute covers not only Finnish emigration, but also immigration into Finland, ethnic questions, and movements of internal migration. In very broad terms, the focus of research has shifted from Finnish overseas migration in the 1970s to return migration in the 1980s and in the 1990s to foreign immigration into Finland. High quality research, often carried out in conjunction with national and international projects, is possible only on the basis of long-term funding. In addition, however, the Institute is also capable of carrying out speedy research reports when needed.

Our channels of publication consist of four scholarly series, a literary series, and our quarterly journal "Siirtolaisuus-Migration". Our major current project is a comprehensive history of Finnish emigration, in six parts, of which three have already appeared.

The Institute maintains a register of researchers working in the fields of migration and ethnicity, and organizes seminars and conferences to promote scholarly collaboration. In the year 2000, the most important events include participation in the North American Finnish migrants' Finn Grand Fest, which will be held in Toronto in July, and the sixth Turku Migration sym-

posium, to be held next autumn on the topic "Should migration movement be steered?" This topic is particularly relevant in view of the acceleration of internal migration during the later 1990s.

The Regional Centre of Ostrobothnia

During the major wave of Finnish overseas migration a century ago, the largest numbers left from Ostrobothnia. In 1994, the Institute opened a Regional Centre in Peräseinäjoki, with the task of collecting materials relating to migration and providing regional access to the Institute's services. The Regional Centre has been responsible for publishing the biography of the Finnish emigrant athlete Ville Ritola, and two studies relating to the Finnish internal migration.

Towards the new millennium

During the past 25 years, the needs for research into questions of internal and international migration, and of multiculturalism and ethnicity, have increased. The importance of provision of services on the Internet is rapidly increasing, and we currently receive about 150 visitors a day to our web-site, i.e. about 55 000 visitors a year.

The Institute of Migration receives the bulk of its funding through the Ministry of Education, and its premises are provided by the City of Turku. Our current premises on Piispankatu are beginning to become crowded. Every year we welcome large numbers of visitors to our exhibitions and to make use of the Emigrants Register, many of them Finnish-Americans whose numbers swell the city's tourism. The association representing the various migration institutes in Europe is currently planning a project to encourage the descendants of emigrants to follow "Routes to the Roots", and in this context the proposed migration museum at Peräseinäjoki could play a significant role in attracting visitors. Our "empty sack" has indeed become full, and as we move into the new millennium the Institute of Migration has an established reputation both nationally and intercontinentally.

Olavi Koivukangas

Siirtolaisuusinstituutin 25-vuotisjuhla 19.11.1999

Akateemikko Olavi Granön avaussanat

Siirtolaisuusinstituutin puolesta tahtoisin toivottaa teidät, arvoisat läsnäolijat, sydämellisesti tervetulleiksi tähän tilaisuuteen. Instituutti on juhlistanut 25-vuotista taivaltaan tällä viikolla avoimin ovin. Siinä yhteydessä instituutin tutkijat ovat esitelleet tutkimuksiaan. Tämän päivän tilaisuuksiin olemme kutsuneet taustaorganisaatioiden ja yhteistyöelinten edustajia, instituutin tutkijoita ja ystäviä. Läsnäolonne rohkenemme tutkita niin, että olette arvostaneet instituutin suorittamaa työtä. Instituutilla puolestaan on tässä yhteydessä mahdollisuus esittää syvästi tuntemansa kiitollisuus vuosien varrella saamastaan tuesta.

Siirtolaisuusinstituutin syntysanat lausuttiin 25 vuotta sitten maaliskuun 15. päivänä 1974 Turussa pidetyssä kokouksessa, jonka tarkoituksena oli perustaa siirtolaistutkimusta tukeva säätiö. Läsnä oli 34 henkilöä valtiovaltan, korkeakoulujen ja eri järjestöjen edustajina. Professori Vilho Niitemaa, joka oli ollut aloitteentekijänä ja määrätietoisesti ajanut asiaa, esitti kokoukselle asiaa valmistelleen toimikunnan ehdotuksen ja käydyn keskustelun perusteella päätettiin perustaa Turkuun 21 taustajärjestön toimesta säätiö, jonka tarkoituksena oli tukea perustettavaa instituuttia. Sen nimeksi valittiin käydyn keskustelun jälkeen Siirtolaisuusinstituutti.

Perustavassa kokouksessa läsnäolleen akateemikko Eino Jutikkalan ehdotuksesta instituutin toimintapiiriin sisällytettiin myös maassamuutto. Olemme hyvin iloisia ja ylpeitä siitä, että historian tutkimukseenemme Grand Old Man on tässä tilaisuudessa läsnä ja tuleee pitämään esitelmän.

Instituutin toiminta pääsi alkamaan elokuun alussa 1974 keskellä tutkimusrakenteittemme murrosvaihetta. Tiede- ja korkeakoulumaailmamme oli siirtymässä itsesääteystä valtiojohtoiseen suunnitteluun. Niinpä yksityinen Turun yliopisto oli valtiollistettu

samana päivänä kuin instituutti aloitti toimintansa; valtion tieteelliset toimikunnat olivat muuttuneet uusimuotoiseksi Suomen Akatemiaksi, tutkimuksen piirissä oli havaittavissa pyrkimystä irrottautua yliopistoista, ulkopuolinen rahoitus ei ollut vielä järjestettävissä, tieteidenväliset yhteistyöprojektit olivat vasta muotoutumassa.

Mainituista syistä oli ymmärrettävää, ja jälkepäin tarkasteltuna viisasta, ettei instituutista muodostettu Turun yliopiston erillislaitosta. Tämä olisi sinänsä ollut luonnollinen ratkaisu, sillä professori Niitemaan johtama kaukosiirtolaisuuden historiaa käsittelevä tutkimusprojekti oli jatkunut jo kymmenen vuotta yleisen historian laitoksen tiloissa valtion humanistisen toimikunnan tukemana. Riippumattomana yksikkönä instituutti on voinut verkostua kunkin tutkimusprojektin ja tehtävän vaatimalla tavalla. Edellytyksenä on luonnollisesti ollut se, että on voitu järjestää myös säännöllinen taloudellinen tuki. Jo ennen perustamista oli käynyt selville Opetusministeriön ja Turun kaupungin myönteinen suhtautuminen jatkuvan rahoituksen osalta. Opetusministeriön taloudellinen tuki onkin jatkunut keskeytymättä kulloisestakin taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Aina kun varoja on tarvittu välttämättömimpään, on opetusministeriössä oltu ymmärtäväisiä. Samoin Turun kaupunki on jatkuvasti tukenut instituutin toimintaa takaamalla sille tilat. Alkuvaiheen yhteistyökumppaneista on ennen muuta mainittava Työministeriö ja Suomi-Seura, jotka organisaatioina olivat jo pitkään kohdistaneet toimintansa siirtolaisuuskysymyksiin.

Siirtolaisuusinstituutti oli tutkimuksemme kentässä uudenlainen ja nuori organisaatio. Tästä huolimatta instituutti saavutti nopeasti vakiintuneen aseman tutkimus- ja palveluyksikkönä perinteisten ra-

kenteiden rinnalla. Instituutti oli paikkansa ansainnut. Tämä on osoituksena toisaalta siitä, että instituutilla oli kysyntää tutkimus- ja palvelulaitoksena ja toisaalta siitä, että sen perustajat ja työntekijät pystyivät tarmokkaalla ja ennakkoluulottomalla toiminnallaan välittömästi vastaamaan tähän kysyntään.

Tuskin mikään yhteiskunnan ilmiö heijastaa kansainvälistymisen ja globalisoitumisen nykyistä voimistumista selvemmin kuin muuttoliikkeessä tapahtuvat muutokset. Tämä on suuri haaste myös tutkimukselle. 25 vuoden kokemuksellaan Siirtolaisuusinstituutti on jo vastannut ja tulee edelleenkin vastaamaan tähän uuteen haasteeseen.

Opening Welcome at the 25th Anniversary Celebrations of the Institute of Migration, 19 November 1999 by Professor Olavi Granö

Ladies and gentlemen, on behalf of the Institute of Migration I have great pleasure in warmly welcoming you to this occasion. This week the Institute has celebrated its 25th anniversary by keeping open doors, and the research staff have presented their work. Today, we have invited representatives from the various organizations responsible for maintaining the Institute, and from the institutions with which we collaborate, as well as the Institute's research staff and friends. We hope we can interpret your presence here to mean that you value the work which the Institute has achieved. The Institute wishes to take this opportunity to express its profound gratitude for all the support which we have received over the years.

The project for an institute of migration research was formally launched at a meeting held in Turku 25 years ago, on 15 March 1974, to establish a research foundation. This meeting was attended by 34 persons, representing the State, the universities, and various other interested organizations. Professor Vilho Niitemaa, who had taken the original initiative and powerfully supported the idea, presented detailed plans drawn up by a preparatory committee, and on this basis the 21 organizations represented at the meeting agreed to join together in establishing a Foundation with the task of setting up a research institute in Turku, to be called the Institute of Migration.

At that founding meeting, it was Professor Eino Jutikkala who proposed that the brief for the Institute should include not only international but also internal migration. We are delighted to be able to wel-

come Professor Jutikkala, the Grand Old Man of Finnish historiography, to give the main address at our celebrations today.

The Institute embarked on its operations in August 1974, during a crucial phase in the organization of scientific and scholarly research in this country, when responsibility for science policy was shifting from the self-regulation to the state-run planning. It was on the same day as the Institute opened that the private University of Turku passed into State ownership. The research councils were reorganized as the reconstituted Academy of Finland, moves were afoot for transferring research away from the universities, no external funding was available, and cross-disciplinary research projects were only just beginning to take shape.

For all these reasons it is both understandable, and with the benefit of hindsight was a wise decision, that the Institute was set up as a distinct organization rather than affiliated to Turku University. That too would have been a natural solution, for the research project on Finnish overseas migration, directed by Professor Niitemaa and funded by the Humanities Research Council, had by then been under way within the University's Department of General History for ten years.

As an independent organization, however, the Institute has been able to set up the arrangements and networks needed for each new project in a highly flexible manner. None of this would have been possible, of course, without the assurance of regular financial support. It had already become clear, before the Foundation was set up, that both the Ministry of Education and the City

of Turku were favourably disposed towards ensuring funding on a long-term basis. The funding from the Ministry has, indeed, continued unbroken, irrespective of the state of the national economy, and there has always been understanding for essential financing needs. Similarly, the City of Turku has consistently supported the work of the Institute by providing it with the premises in which to function. Two other organizations among the original founder members must also be mentioned: the Ministry of Labour, and the Suomi-Seura, both of which have shown a consistent interest in immigration questions.

In the Finnish research world, the Institute represents a relatively new form of organization. Nonetheless, it has rapidly established for itself a recognized position as a research and service organization

alongside the more traditional structures. The Institute has earned its place, and has demonstrated both that there was a genuine demand for an organization to fulfil these needs, and that its founding organizations and its personnel have shown determination, effectiveness and flexibility in responding to that demand.

There is perhaps no other phenomenon which illustrates the current intensification in international globalization more clearly than the shifts in migration movements, and this constitutes a major challenge to on-going research. With its 25 years of experience, the Institute of Migration has already responded to these needs, and will continue to respond to the challenges to come.

*Jame toivotamm',
jame toivotamm'...*

**Onnellista Uuden
Vuosituhannen alkua!**

Gott Nytt Millennium!

Happy Millennium!

**Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet • Institute of Migration**

On the footsteps of the Delaware Finns and John Morton: An interpretation of the Finnish-American history by Salomon Ilmonen

Auvo Kostiainen

"... it was originally my plan to make a brave effort to register the name and short personal information of each Finn who had moved to America and stayed here, and to mark them in the history books of our immigrant people." (Ilmonen 1923, p. 6)

Finnish history in America is known for many distinctive features, such as the issues of rival groups, non-socialist and church Finn competition, the extensive building of saunas, the founding of cooperatives, the clearing of woods in isolated areas, and many others. One of the most distinctive is their interest in their own history. Many individual immigrants have written memoirs, articles, and other literary expression to describe their life and environment.

Some professional historians, such as John H. Wuorinen, emerged during the first decades of the twentieth century. Later,

several historians emerged from the American-born generations, in part due to the expansion of higher education and urbanization of the Finns in America. These include post-World War Two historians John I. Kolehmainen, William R. Høglund, Michael Karni, and Douglas J. Ollila Jr. in the United States, as well as the recent immigrant Varpu Lindström in Canada. A number of scholars from other disciplines, such as geographers, theologians, linguists, sociologists and anthropologists have also discussed historical phenomena. However, few people may realise that a large number of non-scholarly Finns in America have actively participated in preserving their historical heritage and information. This activity can be traced to the turn of the last century. With the rise of ethnic history in the 1960s, even amateurs have become increasingly drawn to their history, as well as to a growing interest in Finnish culture and its preservation in North America. Two obvious institutions have played an important role in this respect. The Suomi College (Hancock, MI) and the Immigration History Research Center at the University of Minnesota (Minneapolis, MN) have pro-

moted Finnish-American history interest while preserving and gathering their own collections.

Even though the most active Finnish-American historians of the twentieth century have been "professionals" there have been important exceptions. The best-known exception is the topic of this paper, Salomon Ilmonen. How did he become a historian, and what kind of historian he was?

The making of a historian

Salomon Ilmonen was born in Southern Ostrobothnia, Ilmajoki in 1871, and died in Fort Bragg, California in 1940 at the age of 69. He came from a strongly religious, traditional farming area, which may explain his religious interest and decision to become a priest after emigrating to the United States. In 1891, at the age of twenty, he moved to the United States, joining a growing stream of migrants from that particular part of Finland's countryside. At the age of 51, he married Emma Dickinson in 1922, and they had one daughter, Adelaine. Ilmonen tells that he had a brother in Finland, T. T. Koskela, a vicar in Kihniö parish, who helped him finish his books.¹

Auvo Kostiainen, Ph.D., Professor in General History, University of Tampere, Finland, has studied extensively Finnish-American history.

Salomon Ilmonen, born in Ilmajoki, Finland in 1871. He died in Fort Bragg, California in 1940. — *Institute of Migration*.

interest in historical matters very early. For example, we learn that he published an article in 1900 about the harmful effects of alcohol on ancient world history, as well as shorter articles on the development of Finnish-American associations, parishes, and temperance societies.⁴ His actual job as a historian started in 1911, when he was assigned the task of writing the history of the Finnish-American temperance movement. That book was issued the next year, 1912, to commemorate the 25-year anniversary of the central Finnish-American temperance organization called *Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljeysseura* (The Finnish National Temperance Brotherhood).⁵

Ilmonen's work as a historian

Having a great interest in the early Finnish settlements, Ilmonen gathered materials from church records, interviewed local populations, and collected years of death announcements from Finnish language newspapers, etc. He also received help from many local people interested in history, as seen in the prefaces of his major publications mentioned below.

A few comments on Ilmonen's personality may be found in the post-scripts of these publications. These very general remarks mostly refer to the warm-hearted priest, and his friendly relationship with others.⁶ This may be true, although no specific material is available to verify that characterization. On the other hand, something about Ilmonen's way of life

Ilmonen recalls that in America he worked as a painter and common laborer before being employed as a newspaper agent for the paper *Siirtolainen* (The Immigrant) which was published in Hancock, Northern Michigan, one of the strongest centers of Finnish immigrants in the United States. This job as a newspaper agent proved useful during his later experiences, since he travelled throughout various "Finnish" locations and made acquaintances with the Finns all over the North American continent selling orders for the *Siirtolainen* and writing travel descriptions.²

Partly because of his Old Country background, Ilmonen had warm feelings toward religious ac-

tivities, and he enrolled in the *Suomi Opisto* (Suomi College) in Hancock, Michigan in the fall of 1897, graduating in 1904. He later completed the theological seminary of Suomi College in 1906.³

Deciding to work as a Lutheran priest of the Suomi Synod, the Finnish major Lutheran church in North America, Ilmonen served in various locations around the continent: in the states of New York, Michigan, Minnesota, Pennsylvania, and California, where he moved in 1927. He stayed in California for the rest of his life. He also served two years as the treasurer of the Suomi Synod.

From the less significant publications of his student years, it appears that Ilmonen had a strong

can be found in his books. He appears to be a very careful collector of materials, one who modestly expresses his aims as a historian. He collected materials for years and years in various locations around the continent, and received help from innumerable Finnish immigrants and their families.

His books include much information that would be difficult to verify from historical sources. The question then is, how did he study history, and what were his books and articles like? In short, is he and his information reliable? He states honestly that in many cases the personal information he has collected may be insufficient for historical analysis.⁷

He compiled books on Finnish-Americans, starting from the Delaware colony of the 1630s to nearly his own times in the inter-war years. His major works include nine book-length publications, which are described below in chronological order. Ilmonen's *Amerikan Suomalaisen Raittiusliikkeen historia* (The History of the Finnish-American Temperance Movement) was a major part of the publication called *Juhlajulkaisu Suomalaisen Kansallisen Raittius-Veljeysseuran 25-vuotisen toiminnan muistoksi* (or The Jubilee Publication for the 25 Years of the Finnish National Temperance Brotherhood) in 1912. This extensive and thorough history of the growing temperance movement totalled 311 pages. It chronicled the birth and expansion of the Finnish American temperance activities, especially the SKRV brotherhood around the turn of the century. At

that time the membership of temperance movement among the Finns in America had increased to several thousands. The movement had split into several rival groups, although the SKRV brotherhood was the largest and the most important of them. The second book by Ilmonen was called *Amerikan ensimmäiset suomalaiset eli Delawaren siirtokunnan historia* (The First Finns in America or the History of the Delaware Colony). Published in Hancock, Michigan in 1916, with a total of pages, it was a survey of the colonial history of the 1600s and the Finnish and Swedish settlements in the Delaware River Valley.

Thereafter, he published three volumes in a chronologically compiled series called the History of the Finns in America. The first part, *Amerikan suomalaisten historia I* came out in Hancock, Michigan in 1919. This 187 page book repeats certain facts of Delaware history, but mainly discusses the history of the Finnish migration to America in the middle of the 1800s, including the gold rush to California and the Finnish sailors who deserted ships and stayed in North America. The second part, *Amerikan suomalaisten historia II ja elämäkertoja* (The History of the Finns in America and Biographies) was published in Jyväskylä, Finland, in 1923. The 334-page book primarily concentrated on the Finnish migration history between the years 1864–1880. It listed migration history personalities and included stories of certain historical events like epidemics and geographical descriptions of the settled areas. Ilmonen tells that he began collect-

ing biographical materials as early as in 1895–1897, while selling newspaper orders in the United States, Canada, and Alaska. By now he had preserved and chronicled biographical materials for more than twenty years.⁸

The third part of the series, *Amerikan suomalaisten historia III. Yhdysvalloissa ja Canadassa olevat suomalaiset asutukset* (The History of the Finns in America Part Three: The Finnish Settlements in the United States and Canada) was printed again in Hancock, Michigan in 1926, including 336 + 16 pages. This book dealt with the post-1880 migration from Finland to America and traced the formation of Finnish settlements all over North America, as well as discussed the histories of many local Finnish immigrants. In many cases the information Ilmonen delivers is very short: "Mahtowa (Minnesota). Several Finnish farmers: Matti Rautio. Matti Hill".⁹

Another kind of history of the Finns in America came out after a few years. Titled *Amerikan suomalaisten sivistyshistoria. Osat I–II* (The Cultural History of the Finns in America, Parts One and Two), the volumes were issued in Hancock, Michigan in 1930 and 1931, with 256 and 239 pages, respectively. These books include a mixed treatment of the Finnish American "cultural history". Ilmonen looks especially at various organizational developments like the churches, temperance, and the Kaleva Knights and Ladies. A few chapters even deal with the strong Finnish-American labor movement. Those sections are written from a negative stand-

point, which will be discussed later in this paper.

Soon thereafter a smaller book came out: *John Morton. Amerikan itsenäisyysjulistuksen allekirjoittaja* (John Morton: The Signer of the American Declaration of Independence), printed in Hancock, Michigan in 1936 (76 pp.). The date of publication occurred in the same year as the United States celebrated 250 years of independence, hardly a coincidence, as referred to later on in this paper. In the book, Ilmonen discussed the life and ancestry of John Morton, the probable second generation American born Finn from the Delaware colonial period. As a member of the Pennsylvania delegation, Morton signed the Declaration of Independence of the United States in 1776. An English version of the book was published in 1937, at the time of the tercentenary celebrations of the Delaware colony. It was celebrated extensively as a joint effort of the rival Finnish immigrant groups and organizations. Official delegations from Finland, Sweden, and the United States government participated in the celebrations.¹⁰

Ilmonen's final book was again about the colonial past, *Delawaren suomalaiset* or The Delaware Finns, a total of 233 pages, printed in Hämeenlinna, Finland in 1938. In this volume Ilmonen presents a comprehensive review of the colonial American history connected with Finnish migration history. In his preface he refers to several authoritative historians, church and other records, but unfortunately, he does not give detailed references in the text. Compared with his former books, not

much new is found in this volume. It serves more as a summary of his colonial history interest. The book was reprinted in Hämeenlinna in Finland in 1988 – quite obviously as a celebration of the 350 years anniversary of the Delaware Colony in 1988 as well as a manifestation of interest in the history of the Finns in America.

In addition to the books mentioned, Ilmonen published many shorter pieces on e.g. the temperance of women and the religious life of Abraham Lincoln. The total number of articles, reports and other writings published by Ilmonen in various Finnish-American calendars, periodicals, and newspapers probably is several dozens, although John I. Kolehmainen lists in his Finnish-American bibliography only eleven articles and six books by Ilmonen, and a more recent bibliography by Olavi Koivukangas and Simo Toivonen a few articles more.¹¹

”The honest and fair Finns”

As can be concluded from the titles and short descriptions above, the various volumes by Ilmonen discuss, by and large, the same topics. The history of the Delaware colony and John Morton is especially repeated in several sections of various books in slightly varying versions. The descriptions of the localities, personalities, and geographical features are also repeated to a certain extent.

The most striking fact for the reader is the body of information presented on thousands and thousands of persons in various loca-

tions in North America. While Ilmonen's works concentrate on personal histories, he presents some more general topics as well, such as discussions on Finnish-American organizational, educational, and even political history. His books include three somewhat mixed elements or topics. Firstly, are general histories of Finnish Americans and their societies; secondly, are lists and short notes on various Finnish personalities in various locations at various times; and thirdly, are publications on the 17th century Delaware colony and its descendant John Morton.

When analysed as a whole, the number one ”hero” in his works is John Morton. Ilmonen evidently collected information on Morton from various sources, and even looked in original colonial church records, as well as other records from the New Jersey and New York archives. It is, however, problematic that his sources of information are not clearly referenced, although the reader sometimes can conclude certain facts from the text. Also, the introductory sections of the books, as well as the text itself, sometimes give worthwhile information on Ilmonen's sources, his working methods, and his research ideas.

Regarding John Morton, it should be remembered, however, that Morton's Finnish roots had been discussed in Finland from the 1860s; therefore Ilmonen was not the first writer to pick up the issue. Ilmonen and others have often referred to the Marttinen family (in Swedish, Mårtensson or Martenson). They came originally from the province of Savo in Cen-

tral Eastern Finland, moving to the Swedish Värmland area in the late 1500s to clear forests.¹² Some writers have claimed that Morton's ancestry originates from the Finnish Ostrobothnian coastal area.

As referred to earlier, Salomon Ilmonen's writings on John Morton reflect even deeper issues and sentiments on the importance of the Finns and US history. For example, Ilmonen dramatically describes how John Morton arrived at just the last minute to cast his vote in favor of independence. As the last signer of the historic document, Morton's act preceded the pealing of church bells throughout the North American colonies, and the rejoice spread ultimately to the "farthest corner of the world".¹³

Partly due to Ilmonen's publicising activities, the great celebrations of the Delaware Colony in 1938 included, in addition to the Swedes, even Finns who now "rightfully deserved their status as the founding members of the United States society". But of course, Ilmonen was not the only one who publicised the history of Delaware and Morton, as shown by many recent historians.¹⁴

But what of other "heroes" besides John Morton? Ilmonen's books include thousands of names. For example, in part three of *the History of the American Finns*, Ilmonen himself counts some 15,000 Finnish names in about 350 pages, and presents short biographical information on hundreds of individuals. In many cases he has no other historical sources except oral information heard from older immigrants in

certain Finnish American locations. In most cases he is able only to report the name of the person in question.

Ilmonen is primarily a chronicler, not an analyst. He is most sympathetic towards the Finnish population, which is his focus. For Ilmonen, the personalities are most often brave, active, fair, industrious, and in some cases, even prosperous people. He presents these persons as good examples of the Finnish immigrant population, who in most cases started from the bottom. Finnish mingling with other nationalities is presented as a fact of life in the American multi-ethnic society.

Most of Ilmonen's model persons are men, since he discusses very few female immigrants in detail. Examples of successful Finns in America are mainly found in the book *Amerikan Suomalaisten Historiaa* (1919). In this book, Salomon Ilmonen includes a section called "*Suomalaisia toimen ja pyrkimyksen miehiä*" (Active and Successful Finns). We find the following "representative" Finns summarised in a few words:

Gustaf Wilson (or Poikajoki) came from Oulu, Finland as a young sailor. At first he became a gold digger in California in 1850. After a couple of years, he joined the US Army and participated in the Indian Wars. Later he became a successful businessman and real estate owner in Portland, Oregon. Because of his good position and personal excellency, Wilson was named the vice-consul of Russia in 1883 for the Northwest regions of the United States, since at that time Finland was the Grand Duchy of the Russian Empire. Il-

Gustaf Niebaum became a very successful businessman in Alaska and San Fransisco.

monen tells that Wilson took care of his duty "as an honest, fair and upright Finn" (Ilmonen 1919, pp. 166–168).

Gustaf Niebaum (Nybom) was born in Oulu, had a good secondary education Finland, and was employed by the Russian-American trading company in the 1860s. He was successful in his career as a fur and fish trader and as a sea captain. Later he carried on a profitable fishing and hunting business in Alaska with headquarters in San Francisco. According to Ilmonen, he was one of the richest men in San Francisco, who lived very modestly and "sustained his straightforward and upright Finnishness" (Ilmonen 1919, pp. 169–170).

Oswald H. Beckman, originally from the Southern Ostrobothnian Lake District in Finland, came to America in 1870. He worked as a sailor for several years, but with a secondary school education he decided to study medicine. In the United States he earned a high school diploma and studied medi-

cine at the university. He practised medicine in New Jersey, Pennsylvania, and finally in California, where he established a hospital. According to Ilmonen, he was a "friendly, fair and honest Finn" (Ilmonen 1919, pp. 170–174).

J.J. Hoikka was born in Finnish Lapland and moved to Minnesota in 1873. He studied in Augustana College in Illinois, and was ordained a priest in 1883, the first Finn educated in America to become a priest. Hoikka became one of the most prominent religious leaders in Finnish America, and finally received the honorary degree of the Doctor of Theology in 1915. Ilmonen tells that even though Hoikka married a Swedish woman, his children were able to speak Finnish, and his daughter and son attended Suomi College in Hancock (Ilmonen 1919, pp. 175–177).

Among other successful Finns, Ilmonen names George Brown (Virpi pp. 178–180), a successful farmer and businessman in the eastern United States. Johan H. Smith (originally Hiltunen) was an ordinary policeman in New York, but became a prosperous real estate owner (pp. 180–182). Alfred F. Watch (Vartiainen) was shipwrecked on the Delaware Coast in 1871. He went to school in America, returned to Finland, where he was further educated, and then worked in St. Petersburg to learn the profession of optician. Finally, he went to the United States and became a successful optician in Philadelphia. Ilmonen tells that Watch was appreciated for his knowledge and skills, was good in several languages, and

had an interest in philosophy (Ilmonen 1919, pp. 174–175). Arthur Fredrik Soldan (pp. 182) was a railway constructor, teacher, and engineer, who returned to Finland, where he gained an important engineering position in the Finnish government.

Ilmonen also writes about Otto Mauno Geers, a veteran of the U.S. Civil War, who was born in Eura in the South-West of Finland. He landed in the United States around 1860 and served in the U.S. Navy for 21 years, where he was promoted to the rank of Quartermaster. He was wounded twice in the U.S. Civil War. Geers married a non-Finnish woman and grew away from his Finnish culture, but "his bearing, figure and face remained real Finnish during the whole of his life" (Ilmonen 1919, pp. 159).

The same kind of descriptions and terminology mentioned above may be found in Ilmonen's books on the colonial Finnish settlers and John Morton. In the last Delaware history of 1938, Ilmonen describes Morton with similar expressions: He was respected by his contemporaries, he was "absolutely honest and rigid with consciousness".¹⁵ Ilmonen lists in his books several thousands of locally known personalities. He gives information primarily on the founders of the Finnish communities, but also on less known, ordinary people. Therefore, many sections of his books consist of lists of names, often with very little additional information.

If we consider Ilmonen in the context of his own times, certain interesting facts arise. Ilmonen did his genealogical research and

history writing at the time when Finnish population in the United States was under pressure. Parts of the Finnish population were charged with non-American activities, the so-called radicals or red Finns. A number of legal trials, imprisonments, and deportations occurred. About one quarter of the Finnish population belonged to this group, while the same amount engaged themselves in churches and religious activities. The polarization of the Finnish immigrant community grew wide and dramatic. A large part of the Finnish immigrant population became involved in various labor activities. Labor or socialist Finn halls and societies, publications, periodicals etc. were founded, along with lots of leisure activities. The radical leaders were active in organizing strikes, resulting in pressure on the radicals from the American society, factory and mine owners, but also from the "loyal Finns" in America.

Ilmonen was a part of the "church group" in this context. While trying to write the complete history of the Finnish immigrant community, he took a stand against the radical Finns. This is clear in his books on the cultural history of the Finns in America. The pages on the labor movement are biased and full of errors, which are due to his lack of sources, but also his willingness to limit his view of history and society to the experiences his own group.¹⁶

Ilmonen was, after all, a priest in the *Suomi Synod*, the "worst enemy" of the radical Finns. It may even be so that Ilmonen, with his "good" examples, wanted to show that the Finns were the right

kind of people for American society, nothing like trouble makers of the Finnish-American Left.

The importance of Salomon Ilmonen

Ilmonen was a keen lover of history, who recorded it for his own pleasure. He was primarily a recorder or a genealogist, assisted by hundreds of local informants. Salomon Ilmonen was not an analytical historian, but a collector and reporter. On the one hand, he knew the methods of scholarly historians, but on the other hand, he wrote his books like a chronicler.

As such Ilmonen listed in his books perhaps some 16,000–17,000 Finns in the United States and Canada. His information was based on many types of sources such as oral history, old church records, newspapers, and in many cases the source are quite difficult to verify exactly today. Perhaps Il-

monen's materials are preserved in some archival depository? He also appears to have made extensive use of local archives and church records, but he seldom gives details of those sources in his books. His books are not complete, with inconsistent information and a lack of details; therefore, anyone who wants to verify Ilmonen's text faces a demanding task.

Colonial history has a special place in Ilmonen's books. He studied and wrote about the Delaware colony of the 1600s, contributing his share of information about that period. In this venue his special subject was John Morton, a man of Finnish descent, one of the signers of the Declaration of Independence. Through his writings, Ilmonen has performed an important service for the Finnish population in the United States, claiming their "rightful place in American history". Indirectly, he even helped to rise the status of the republic of Finland abroad.

Finally, Ilmonen made a contribution by publicizing the historical interest of the Finnish-Americans for which they are known even today. He was the driving force in the founding of the Finnish American Historical Society in 1920 in New York and served as its secretary for several years. He also served as a member in the American Historical Association.¹⁷ As a matter of fact, the Finnish American Historical Society partly financed his cultural history book. The Society and its leaders were certainly not radicals, but businessmen, priests, and other "good Finns".¹⁸

Even if his methods and style of writing history were perhaps not of the highest quality, Salomon Ilmonen was a history enthusiast of high quality. He undoubtedly deserves a place in the historiography of the Finns in America, and his work is a remarkable product of an amateur historian.

References

The article is based on the presentation by the author in the Tampere North American Studies conference "BorderCrossings" on April 23, 1999 at the University of Tampere, Finland.

Notes

1. Salomon Ilmonen, *Amerikan suomalaisten historiaa I* (The History of the Finns in America, Part One). Hancock, Michigan 1919, p. 8. For Ilmonen's biographical data, as well as links to Finland, see esp. Raymond W. Wargelin, *Salomon Ilmonen, Early Finnish-American Historian*. – In *Siirtolaisuus/Migration* 3/1987, pp. 2–11. Wargelin, a priest himself, gives a most positive picture of Ilmonen as a historian.
2. Salomon Ilmonen, *Amerikan suomalaisten historia II ja elämäkertoja* (The History of the Finns in America Part Two and Biographies). Jyväskylä 1923, p. 5.
3. Ibid.
4. See, e.g., S. Ilmonen, *Vanhan ajan valtakunnat ja alkoholi* (The Empires of the Ancient World and Alcohol). – *Raittiuskansan kalenteri 1901*. Hancock, MI 1900.
5. *Juhlajulkaisu Suomalaisen Kansallis-Raittius-Veljeysseuran 25-vuotisen toiminnan muistoksi. Toimituttanut S.K.-R.-Veljeysseura*. (The Jubilee Publication for the 25 Years of the Finnish National Temperance Brotherhood). Ishpeming, MI 1912. Pages 7 to 317 include the history the Finnish Temperance Movement in

- America by Ilmonen. It is still today the largest treatment of the topic.
6. Cf. *Siirtokansan kalenteri 1932*. Duluth, MN 1932; M.M.M. in *Kirkollinen kalenteri 1941*. Hancock, MI 1940.
 7. Cf. Ilmonen 1923, preface pp. 5–8, 82–83.
 8. See, *ibid.*, p. 5.
 9. Ilmonen 1926, p. 187.
 10. See e.g., Auvo Kostiainen, *Delaware as the Symbol of Finnish Migration to America*. – Finnish Identity in America. Ed. by Auvo Kostiainen. The Turku Historical Archives 46, Turku 1990, esp. pp. 58–60.
 11. John I. Kolehmainen, *The Finns in America. A Bibliographical Guide to Their History*. Hancock, MI 1947, pp. 14, 20, 21, 23, 40, 46, 51, 53, 103, 105; Olavi Koivukangas and Simo Toivonen, *Suomen siirtolaisuuden ja maassamuuton bibliografia. A Bibliography on Finnish Emigration and Internal Migration*. Turku 1978, pp. 104, 116.
 12. See, Reino Kero, *Finns in the New Sweden Colony*. – In Finnish Identity in America 1990, pp. 1–12.
 13. See, Auvo Kostiainen, *Delaware as the Symbol of Finnish Migration to America*. – In Finnish Identity in America 1990, citing original sources, pp. 61–62.
 14. For example, *ibid.*, pp. 55–66; Melvin G. Holli, *Emil Hurja, 1938 Delaware Tercentenary: Establishing a Finnish Presence at the 300th Anniversary Celebration*. – Finnish Identity in America 1990, pp. 33–48; about Hurja's career, see even Olavi Koivukangas, *Aikansa kuuluisin amerikkansuomalainen, vaalianalyytikko Emil Hurja 1892–1953*. – In Pitkät jäljet. Historioita kahdelta mantereelta. Professori Reino Kerolle hänen täyttäessään 60 vuotta 2.3.1999. Toim. Eero Kuparinen. Turun yliopiston historian laitos, julkaisu 48, Turku 1999, pp. 120–161.
 15. Ilmonen 1938, p. 233. Ilmonen wrote in Finnish that typical for Morton were "... *tin-kimätön rehellisyys ja oman-tunnon tarkkuus hänen kaikissa asioissaan*".
 16. See, Ilmonen 1930, esp. pp. 169–188, in which text Ilmonen appears to be offended by the non-religious attitudes of the radical Finns.
 17. Cf. the founding and activities of the Minnesota Finnish American Historical Society (founded in 1943), in Hans R. Wasasterna, *History of the Finns in Minnesota*. Transl. By Toivo Rosvall. New York Mills, MN 1957, esp. pp. 283–288.
 18. S. Ilmonen, *Lyhyt selostus Amerikan Suomalaisen Historiallisen Seuran tämänvuotisesta toiminnasta*. Publ. in *Amerikan Sanomat*, June 6, 1927 and *Amerikan Suometar*, June 14, 1927. In the beginning of 1927, it was told there were 540 members in the society. The membership of the historical societies of the Finnish-Americans was probably made of mostly "church and loyal" Finns, but after the Second World War even others joined them while the ideological conflicts in the immigrant community slowed down.

Koti, paikka ja identiteetti maahanmuuttajien omaelämäkerroissa

Laura Huttunen

Tampereen yliopiston Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunta sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seura järjestivät yhteistyössä keväällä 1997 Suomessa asuville ensimmäisen polven maahanmuuttajille suunnatun elämäkertakirjoituskilpailun¹. Kilpailu tuotti 73 eri pituista kirjoitettua elämäkerta, yhteensä n. 1200 liuskaa. Kirjoittajat saivat käyttää itse valitsemaansa kieltä, ja tuloksena olikin 17 eri kielellä kirjoitettu aineisto, joka käännettiin suomen kielelle. Kirjoittajat ovat 25 eri kansallisuutta, ja myös suomeentulosityt vaihtelevat: mukana on kiintiöpakolaisia, turvapaikanhakijoita, paluumuuttajia sekä työn, opiskelun tai avioliiton vuoksi Suomeen muuttaneita henkilöitä.²

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura on julkaissut tarina-aineistosta toimitetun antologian (Huttunen 1999), jossa tarinat ovat tarjolla suurelle yleisölle nimenomaan tarinoina, lukukokemuksina, maahanmuuttajien ”äänenä”. Kirjoituskilpailun tarkoituksena

oli myös tuottaa aineistoa tutkijoiden käyttöön. Suomessa on olemassa laaja ja elinvoimainen ns. tavallisten ihmisten elämäkertoihin pohjautuva elämäkertatutkimustraditio (esim. Roos 1987; Piela 1993; Roos & Peltonen 1994; Vilkkö 1997). ”Uudet suomalaiset”, ensimmäisen polven maahanmuuttajat, ovat kuitenkin tähän saakka jääneet Suomessa tämän tutkimustradition ulkopuolelle. Muualla esimerkiksi Marita Eastmond on käyttänyt suullisia elämäkertoja välineenä pakolaisten elämän tutkimuksessa. Hänen mukaansa elämäkerrat ovatkin erinomainen väline tutkittaessa niitä ihmisryhmiä, joiden elämää ja ymmärrystä omasta itsestä pirstoo liikkuminen maantieteellisesti ja kulttuurisesti dramaattisesti erilaisissa ympäristöissä (Eastmond 1996).

Millä tavoin maahanmuuttajien elämän tarkasteleminen itse kirjoitettujen elämäkertojen kautta voi laajentaa aikaisemman maahanmuuttajatutkimuksen tuottamaa ymmärrystä? Minkälaista ymmärrystä tämä aineisto tarjoaa Suomesta osana globaalin yhteyksien maailmaa? Siirtolaisuudesta ja maahanmuuttajista kiinnostunut sosiaalitieteilijä voi lukea tästä kirjavasta aineistosta

hyvin monenlaisia asioita. Yhtäältä aineisto purkaa monoliittista kategoriaa ”maahanmuuttaja”, kuten myös alakategorioita ”pakolainen”, ”paluumuuttaja” tai ”inkeriläinen”. Aineiston tarinat näyttävät, miten monenlaisia ihmisiä ja monenlaisia tarinoita kategoriat pitävät sisällään. Tarina-aineistoa kokonaisuutena voikin lukea eräänlaisena muutokuvana ”uusista suomalaisista”, siis Suomen maahanmuuttajaväestöstä 1990-luvulla. Toista metaforaa käyttäen tarina-aineistoa voisi kutsua kartaksi: se kertoo niistä erilaisista ”paikoista”, joihin Suomeen muuttavat maahanmuuttajat tulevat. Nämä paikat voi ymmärtää poliittis-institutionaalisiksi: jokainen Suomeen tuleva maahanmuuttaja tulee tiettyyn lainsäädännön määrittelemään asemaan, joka tarjoaa tulijalle erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Mutta myös kansalaisyhteiskunta eli ihmiset, joiden kanssa maahanmuuttajat ovat arkipäivässään tekemisissä, luokittelevat ja kohtelevat eri maahanmuuttajaryhmiä eri tavoin. Sekä institutionaaliset että jokapäiväisen kanssakäymisen tarjoamat paikat piirtyvät eri tavoin näkyviin maahanmuuttajien kirjoittamiin tarinoihin.

Laura Huttunen, YTM, assistentti, Tampereen yliopisto, Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos.

Elämäkerrat kertovat näistä kohtaamisista juuri maahanmuuttajien omasta näkökulmasta. Uudempi elämäkertatutkimus lukee elämäkertoja pikemminkin kirjoittamishetkellä kirjoitettuna tulkintoina menneestä elämästä kuin dokumentteina siitä, mitä ”todella” on tapahtunut (vrt. esim. Hyvärinen 1998). Kun maahanmuuttajien tarinoita lukee tällaisella otteella, esiin nousee monia kiinnostavia kysymyksiä. Minkälaisia identiteettejä maahanmuuttajat kirjoittavat itselleen suhteessa uuteen asuinmaahansa Suomeen? Miten entisestä asuinmaasta kirjoitetaan?

Maahanmuuttajien omat käsitykset itsestään kohtaavat suomalaisten käsitykset Suomesta, suomalaisuudesta ja kansalaisuudesta. Kirjoituskilpailun tarinat on kirjoitettu suomalaiselle lukijakunnalle, ja niinpä niitä voi lukea myös puheenvuoroina suomalaisen maahanmuuttajia käsittelevään keskusteluun. Minun lukustrategiani avaimia onkin lukea tarinoita juuri suomalaisena lukijana, yrittää ymmärtää, mitä kirjoittaja haluaa suomalaiselle lukijalle sanoa. En siis pyri olemaan kirjoittajien kulttuuritaustojen asiantuntija.

Tarkastelen tässä artikkelissa kysymystä paikasta maahanmuuttajien tarinoissa kahdessa mielessä. Ensiksi katson, minkälaisia paikkaan sitoutuvia identiteettejä maahanmuuttajat kirjoittavat itselleen, siis millainen on heidän suhteensa toisaalta lähtömaihinsa, toisaalta nykyiseen asuinmaahansa Suomeen. Missä on koti? Onko lähtömaa koti, johon kaivataan takaisin, vai onko Suomi uusi kotimaa? Toiseksi pyrin etsimään kertomuksista viitteitä siitä,

minkälaisia paikkoja eri maahanmuuttajaryhmille Suomessa tarjotaan, ja miten he tarinoissaan vastaavat näihin kokemuksiin, siis miten he pyrkivät neuvottelemaan itse omaa paikkaansa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Paikkaan sitoutuvat identiteetit

Elämäkeroille on tyypillistä kronologia, ajan ja elämänsäkaaren mukaan jäsentyminen. Maahanmuuttajien tarinoissa aika kiinnittyy erityisen selkeästi eri paikkoihin; tarinaa jäsentäväksi ja jakavaksi pisteeksi muodostuu usein muutto maasta toiseen. Tarina siis jäsentyy usein tilallisesti: on aika lähtömaassa ennen maastamuuttoa ja sen vastakohtana aika maastamuuton jälkeen, aika uudessa asuinmaassa. Se, mikä merkitys eri paikoille tarinoissa annetaan, vaihtelee kuitenkin suuresti, samoin se, mihin tulevaisuuden perspektiivi suuntautuu, lähtömaahan vai nykyiseen asuinmaahan. Tarinoista löytyy siis varsin monenlaisia tapoja kirjoittaa toisaalta niistä maista, joista kirjoittajat ovat lähteneet, ja toisaalta Suomesta, nykyisestä asuinmaasta. Näille annetut merkitykset kietoutuvat toisiinsa ja luovat yhdessä paikkaan kiinnittyvää identiteettiä.

Joillekin kirjoittajille lähtömaa on koti, johon kaivataan takaisin. Lähtömaahan kirjoitetaan lämpimiä, aistikkaita muistoja, sinne sijoitetaan tärkeitä kokemuksia ja ihmissuhdeverkostoja. Lähtömaahan kiinnitytään muistikuvien ja ihmissuhdeverkostojen kautta. Monille kirjoittajille

myös lähtömaahan kiinnittyvä kansallinen tai etninen identiteetti vahvistaa tätä sidettä. Tällaisissa tarinoissa Suomi saa usein väliaikaisen turvapaikan aseman; Suomeen ei tarvitse yrittääkään sitoa vahvoja kuulumisen ja kotiutumisen siteitä. Suomi on paikka, jossa voi odottaa tilanteen muuttumista ja paluun mahdollistumista. Esimerkiksi Bosnian pakolaiset sekä kurdit kirjoittavat tällaisia ”diasporisiksi” (diasporan käsitteestä esim. Wahlbeck 1999, myös Cohen 1997) määritettyjä identiteettejä itselleen. Yksi aineiston kurdikirjoittajista kirjoittaa tarinaansa selvän poliittisen juonen, joka tähtää olojen muuttumiseen Irakin Kurdistanissa. Hänen elämäkertansa kertoo yhtä paljon kurdikansan vaiheista ja kärsimyksistä kuin hänen henkilökohtaisesta elämästään, ja yhä täällä Suomessa hänen aktiiviteettinsä tuntuu suuntautuvan kohden Kurdistania. Bosnialais-tarinoissa koti sijoittuu selvästi sotaa edeltäneeseen Bosniaan, joka on täynnä hyviä muistoja, ystäviä ja mielekästä toimintaa. Sota kuitenkin särkee tuon kodin, jonne sotaa Suomeen paenneet kirjoittajat kaipaavat takaisin. Bosnialaiskirjoittajien suhde tulevaisuuteen on kuitenkin epävarmempi kuin yllä kuvatun kurdikirjoittajan – kukaan kirjoittajista ei tunnu olevan varma, onko sotaa edeltäneeseen kotiin enää paluuta. Bosnialaiskirjoittajien tarinoissa sota siis särkee kodin, kun taas yllä mainitun kurdikirjoittajan tarinassa taistelua käydään kodin puolesta ja kotiinpaluun mahdollistamiseksi.

Joidenkin kirjoittajien tarinoita lähtömaa hallitsee negatiivises-

ti. Lähes koko tarina voi sijoittua lähtömaahan ilman, että sinne sijoittuu yhtään hyvää muistoa tai että mikään tarinassa viittaisi siihen, että kirjoittaja kaipaisi takaisin. Tällaisia ovat erityisesti kidutusta kokeneiden kirjoittajien tarinat. Lähtömaa esiintyy heidän tarinoissaan epäoikeudenmukaisen ja julman kohtelun paikkana. Joissakin kidutustarinoissa kirjoittaja kokee pettymyksen ja luopuu poliittisista näkemyksistään, joiden vuoksi hän on alun perin joutunut vaikeuksiin, kun taas toisissa tarinoissa poliittista näkemystä ei alun perinkään kirjoiteta osaksi elämäkertaa. Erityisesti jälkimmäisissä tapauksissa koettu julmuus näyttäytyy mieltävaltaisena ja tarkoituksettomana. Tällainen mielettömäksi koettu julmuus näyttäisi tuhoavan kirjoittajan positiivisen suhteen lähtömaahan, siitä tulee vain maa, josta on päästävä pois, maa johon ei liity enää mitään kodin tuntua tai hyviä muistoja. Toiset tällaisten tarinoiden kirjoittajista alkavat luoda kiinnikkeitä Suomeen, uuteen asuinmaahansa, kun taas toiset tuntuvat jäävän lopultakin kodittomiksi.

Jotkut kirjoittajat pitävät Suomea selvästi uutena kotimaanaan. Lähtömaa saattaa olla lähes kokonaan poissa tarinasta, tai sinne sijoitetaan lähinnä vain lähtöön johtaneet syyt. Ne voivat olla poliittisia tai henkilökohtaiseen elämään liittyviä. Kiinnittyminen Suomeen uutena kotimaana tapahtuu erilaisia, usein toisiinsa liittymiä reittejä. Avioliitto suomalaisen tai Suomessa pysyvästi asuvan henkilön kanssa sekä Suomessa syntyneet lapset kiinnittävät tänne melko vahvasti. Suo-

men kielen oppiminen, työ Suomessa ja vähitellen rakentuva ihmishuhdeverkosto kiinnittävät myös paikkaan, ja vastaavasti näiden puuttuminen tuottaa vierauden, ulkopuolisuuden ja kodittomuuden tunteita.

Joidenkin tarinoiden kirjoittajat lisäävät oman henkilökohtaisen tarinansa päätteeksi tai sen lomaan suomalaisille suunnatun puhuttelun, jossa suomalaisia kehoitetaan ymmärtämään maahanmuuttajien alkuvaikeuksia, luopumaan turhista ennakkoluuloista ja tukemaan maahanmuuttajia uuteen kotimaahan sopeutumisessa. Palkkioksi tästä suomalainen yhteiskunta rikastuisi maahanmuuttajien moninaisilla taidoilla ja tiedoilla. Näissä puheenvuoroissa maahanmuuttajat hahmottavat Suomea yhteisenä projektina maahanmuuttajille ja suomalaisille. Tällainen tapa hahmottaa Suomi on mahdollista lukea juuri kiinnittymisenä Suomeen niin, että Suomesta tulee uusi kotimaa. Koti ymmärretään silloin yhteiskunnallisena, poliittisena projektina, eräänlaisena sopimuksena kaikkien täällä asuvien yhteisestä hyvästä ja keskinäisestä tuesta.

Joillekin kirjoittajille, joille Suomi näyttäisi olevan uusi pysyvä asuinmaa, se ei kuitenkaan tunnu tarjoavan kodin tuntua ja kuuluminen paikkoja. Suomesta voikin muodostua marginalisoiva, hyljeksivä kotimaa. Useille eri Afrikan maista tulleille kirjoittajille koti Afrikassa tarjoaa paikan täynnä hyviä muistoja, kuuluminen paikkoja ja vahvaa kodin tunnetta. Kirjoittajat ovat sittemmin kiinnittyneet Suomeen, useimmiten perhesiteiden kautta. Arkielä-

mä Suomessa tuntuu kuitenkin tarjoavan lukemattomia poissulkemisen kokemuksia: erityisesti mustat miehet kirjoittavat rasismien vaikeuttamasta arkipäivästä. Rasismien vaikutukset yltyvät työmarkkinoilla hyljeksimisestä epäystävällisiin tai uhkaavasti käytäytyviin ihmisiin kaduilla tai ravintoloiden portsareihin, jotka epäävät sisäänpääsyn ihonvärin takia. Tällaisessa marginalisoivaksi koetussa tilanteessa vahva lähtömaahan kiinnittyvä positiivinen identiteetti näyttää kuitenkin antavan kirjoittajille paikan, josta "ponnistaa", voimaa selviytyä hankalissa tilanteissa uudessa asuinmaassa ja taistella oikeuksiensa puolesta. Afrikkalaisista kirjoittajista löytyy kuitenkin myös se ainoa aineiston kirjoittajista, joka rauhallisesti toteaa, että hänellä on kaksi kotimaata:

"Minulla on edelleen toinen kotimaani Etiopia, jonka monituhatuotisesta historiasta ja ihmisistä olen ylpeä. Se ei ole Suomea huonompi maa, jos ei parempikaan. [...] Uusi perheeni ja minut hyväksyvä mieheni suku on kuitenkin täällä. Siksi minäkin tunnen kuuluvani jo tänne. [...] Olen käynyt mieheni kanssa Etiopiassa ja hän piti maasta sekä vanhemmistani. Myös vanhempani hyväksyvät hänet. Tulemme muutenkin erinomaisesti toimeen keskenämme. Ehkäpä monikulttuuristen avioliittojen ongelmia korostetaan turhaan julkisuudessa. [...] Kaiken kaikkiaan minä koen olevani rikas. Minulla on kaksi kotimaata. Kumpu voisinkin vielä tulevaisuudessa olla hyödyksi molemmille kodeilleni joista olen oppinut pitämään ja joita molempia arvost-

tan koska ne ovat olleet hyviä minulle!”

Entisen Neuvostoliiton alueelta tulevat kirjoittajat ovat suurin yksittäinen ryhmä aineistossa. Heidän suhteensa paikkaan ja menneeseen on sukua bosnialaistarinoiden tavalle hahmottaa kotia: koti paikkana, johon elämä itsenäisesti kiinnittyy ihmissuhteiden, muistojen, kulttuurin ja kielen kautta on menneisyydessä Venäjällä/Neuvostoliitossa. Ajoittain muistikuvia leimaavat aineellisesti vaikeat olot. Se, mikä kodin lopulta särkee on Neuvostoliiton hajoaminen ja sitä seuranneet kaaosmaiset olosuhteet. Tässä tilanteessa mielekäs elämä ja tulevaisuuden suunnitteleminen tuntuvat käyvän mahdottomaksi. Erityisen voimakkaaksi motiiviksi jättää Venäjä ja etsiä kotia muualta näyttää nousevan huoli lasten tulevaisuudesta. Näille kirjoittajille Suomi on tarjonnut mahdollisuuden rakentaa tulevaisuutta ja erityisesti tarjota lapsille toisenlaisia mahdollisuuksia kuin Venäjällä. Toiset ovat avioituneet Suomeen, joku on tullut tänne hoitamaan omaa yritystään, jotkut ovat tulleet paluumuuttajakategoriassa. Koti emotionaalisessa mielessä saattaa yhä olla Venäjällä, sinne ovat jääneet monet kirjoittajille merkittävät ihmiset. Harva tuntuu kuitenkaan suunnittelevan paluuta, elämää ja uusia juuria aletaan kiinnittää Suomeen. Reitteinä ovat jälleen työ ja opiskelu, uuden kielen oppiminen, vähitellen syntyvä ja kasvava ystävien ja ihmissuhteiden verkko.

Toki entisen Neuvostoliiton alueelta tulevien kirjoittajien tari-

noissa on myös niitä, joiden suhde entiseen asuin-/kotimaahansa on ristiriitainen, tai suorastaan negatiivinen, niin että kodin tuntua ei voi kiinnittää menneeseen. Joidenkin tarinoissa neuvostosysteemi esiintyy niin epäoikeudenmukaisena ja mielivaltaisena, että se estää todellisen kodin tunnun. Erityisesti vanhemman polven inkeriläisten paluumuuttajien tarinoissa käy näin³. Niissä kodin kartta piirtyy varsin ristiriitaisesti. Jossakin mielessä koti sijoittuu menneisyyteen, lapsuuden kasvuympäristöön Inkerinmaalle.

Stalinin kansallisuuspolitiikan raskaat vuodet särkevät kuitenkin tämän kodin ja heittelevät inkeriläisiä pitkin Neuvostoliiton karttaa. Osa kirjoittajista on ollut toisen maailmansodan aikana evakuoituna Suomeen, mikä on mahdollistanut hyvien muistojen ja paikkaan kotiutumisen kautta syntyvien juurien kiinnittymisen myös Suomen maaperälle. Stalinistisen politiikan julmuus särkee monilta mahdollisuuden palata syntymä- ja kasvuseuduille, ja se estää myös todellisen kotiutumisen niihin Neuvostoliiton osiin, joihin he asettuvat asumaan. Raskaat muistot ja koettu epäoikeudenmukaisuus heittävät varjonsa myöhemmän elämän ylle. Paluumuuttomahdollisuuden tarjoutessa kirjoittajat muuttavat Suomeen, joka tarjoaa mahdollisuuksia uuteen elämään. Suomessa he kuitenkin kokevat taas vierautta ja osattomuutta: he ovat tehneet elämäntyönsä muualla, eläneet suurimman osan elämänsä muualla. Paluuta lapsuuden maiseen Inkerinmaalle ei ole, entinen koti on ehkä tuhottu tai venäläis-peräisen väestön asuttama, entistä

Neuvostoliittoa kaikkineen leimaa koettu valtava epäoikeudenmukaisuus, mutta Suomeenkaan ei ole helppo kotiutua. Toiset kirjoittavat kuitenkin yhteenkuuluvaisuudesta suomalaisiin nimenomaan etnisenä tai kansallisena kategoriana; tämä kirjoittautuminen suomalaisiksi etnisessä mielessä on mahdollista ainoastaan inkeriläisille, muille maahanmuuttajaryhmille suomalaisuus on mahdollista saavuttaa lähinnä työnteon ja ihmissuhteiden kautta.

Jotkut nuoremman polven inkeriläiset muistuttavat identifioitumisessaan pikemminkin venäläisiä kuin vanhemman polven inkeriläisiä: heidän tarinoissaan Venäjä näyttää olevan koti, ja Suomi paikka aloittaa uusi elämä ja tarjota parempi tulevaisuus lapsille silloin, kun elämä hajoavassa tai jo hajonneessa Neuvostoliitossa käy mahdottomaksi. Heidän muuttopäätöstään ei näytä motivoivan kansallistunne tai tunne epäoikeudenmukaisen historian painolastista. Tämä jako ei kuitenkaan ole aivan yksiselitteinen: kaksi teini-ikäistä inkeriläistyttöä kirjoittaa oman tarinansa lomaan suvun tarinaa isovanhempien julmista kohtaloista Stalinin aikana, ja nuo muistot kietoutuvat selvästi osaksi näiden nuorten tyttöjen ymmärrystä itsestään.

Muutamia kirjoittajia voisi luonnehtia kosmopoliiteiksi, maailmankansalaisiksi. Heidän elämäntarinansa kulkee monien paikkojen läpi, ja Suomikin on vain yksi paikka monien ketjussa. Mihinkään paikkaan ei kirjoiteta muita painavampia siteitä, ja tulevaisuuden visioissaan he tähyävät Suomen ulkopuolelle, seura-

vaan mahdolliseen asuinpaikkaan. Se, minkä mukaan elämän valinnat tehdään, ei sitoudu paikkaan vaan muihin tekijöihin. ”Koti” ei sijoitukaan näissä tarinoissa niinkään paikkaan kuin johonkin kirjoittajalle merkitykselliseen asiaan: omaan työhön tai ihmissuhteisiin. Toki nämä tarinat kertovat myös valinnanvapaudesta, joka ei ole samalla tavalla mahdollista kaikille. Ne kertovat eurooppalaisesta tai pohjoisamerikkalaisesta passista, jolla voi matkustaa mihin tahtoo, sekä olosuhteista, jotka muutoinkin mahdollistavat valinnan jäämisen ja lähtemisen välillä.

Näitä erilaisia identiteettejä tai ”asentoja” voi pyrkiä selittämään eri tavoin. Voi esimerkiksi kysyä, minkä ikäisenä kirjoittaja on lähtenyt kotimaastaan tai kuinka kauan hän on ollut Suomessa. Kummallakin tekijällä on epäilemättä vaikutusta siihen, millainen kirjoittajan suhde on toisaalta lähtömaahan ja toisaalta Suomeen. Kumpikaan tekijä ei kuitenkaan tyhjentävästi selitä variaatiota aineistossa. Kotimaasta lähtemisen syyt ja olosuhteet, ja toisaalta kokemukset ja ”paikka” Suomessa kietoutuvat yhteen ja tuottavat yhdessä erilaisia identiteettivariaatioita.

Paikka Suomessa

Benedict Anderssonin paljon siteeratun väitteen mukaan kaikki kansakunnat ovat ”kuviteltuja yhteisöjä” (Andersson 1991). Se, millaiseksi kansakunta ”kuvitellaan”, vaikuttaa siihen, millaisiksi enemmistön ja vähemmistöjen suhteet muodostuvat. Valtioilla on tehokkaat välineet ”kuvitella”

kansakuntaa, kuten koulutus ja lainsäädäntö. Outi Laari on tutkimuksessaan hahmottanut tapoja, joilla Suomen ulkomaalaislainsäädännössä ja siitä käydyissä eduskuntakeskusteluissa suomalaista kansakuntaa määritellään, ja miten eri maahanmuuttajaryhmät erilaisin perustein joko hyväksytään tai suljetaan pois suomalaisen kansakunnan piiristä (Laari 1997, 1998). Elämäkertoissaan maahanmuuttajat kommentoivat monin tavoin sekä kohtauksia suomalaisen hallintokäytännön kanssa että erilaisia arkipäivän käytäntöjä, joissa he tuntevat itsensä torjutuiksi tai hyväksytyiksi ”uusina suomalaisina”. Siis sekä valtio että kansalaisyhteiskunta omine kansa- ja kansalaisuuskäsitteineen piirtyvät maahanmuuttajien tarinoihin.

Suurin osa tarinoiden kirjoittajista on tullut Suomeen 1990-luvulla, siis aikana, jolloin maahanmuuttajien määrä Suomessa on voimakkaasti kasvanut ja maahanmuuttajuudesta on tullut vilkkaasti keskusteltu ja poliittisesti latautunut aihe. Yksi tapa lukea maahanmuuttajien tarinoita on lukea niitä puheenvuoroina tähän keskusteluun.

Pakolaisina Suomeen tulleet selostavat tarinoissaan yleensä varsin tarkkaan alkuperäisestä kotimaasta lähtöön johtaneita tapahtumia. Traumaattisia ja epäoikeudenmukaisiksi koettuja tilanteita ja tapahtumaketjuja selostetaan usein pitkään ja yksityiskohteisesti. Yhtäältä näitä tarinoita voi lukea eräänlaina todistajalausuntoina maailmalle kotimaan tilanteesta. Tällainen omien vaikeiden kokemusten kertominen ja jakaminen voi toki toimia myös

terapiana. Toisaalta Suomen kontekstissa luettuina tarinoista tulee myös oman paikan legitimointia pakolaisena Suomessa. Useiden tarinoiden kirjoittajat kommentoivatkin eksplisiittisesti suomalaista keskustelua ”oikeista” ja ”vääristä” pakolaisista. Tarinoista on luettavissa jatkuva tarve perustella ja puolustaa omaa olemista Suomessa, ja ”todellisen” pakolaisen paikan saa vain todistamalla, että lähtö kotimaasta on ollut välttämätöntä.

Samoin osa inkeriläisistä paluumuuttajista osallistuu keskusteluun ”oikeista” ja ”vääristä” paluumuuttajista, ja tällöin erilaiset kiinnikkeet suomalaisuuteen nousevat keskeisiksi. Myös inkeriläisten tarinoissa kertomukset suomalaisuuden takia Neuvostoliitossa koetusta vainosta voi lukea paluumuuton legitimointina. Juuri erityinen suhde kielellisesti, kulttuurisesti tai etnisesti määrittyvään suomalaisuuteen erottaa paluumuuttajat kaikista muista maahanmuuttajaryhmistä. Kuitenkin sekä Suomeen pyrkiessään että arkielämässä Suomessa myös inkeriläiset kohtaavat monia poissulkemisen hetkiä, kuten pitkät viisumijonot, työnsaantivaikeudet sekä ”ryssittely” arjen kohtaamisissa suomalaisten kanssa.

Myös rasismikokemusten organisoimat tarinat kertovat niistä hetkistä, jolloin suomalainen yhteiskunta sulkee muualta tulevat arkisen yhteisön ulkopuolelle. Rasismista kirjoittavat tulkitsevat tämän ulossulkemisen liittyvän juuri heidän ihonväriinsä, he kokevat tulevansa määritellyiksi yksinomaan ihonvärinsä kautta. Esimerkiksi venäläisten kirjoittajien

tarinoissa ”ryssittely”, siis samantapainen arkipäivän tilanteissa tapahtuva poissulkeminen tulkitaan pikemminkin kansalliseen alkuperään liittyväksi, tai ylipäätään siihen, että on muualta Suomeen muuttanut. Rasismitarinoissa tämän poissulkemisen nähdään siis liittyvän ennen kaikkea ihonväriin: tietyt näköisen ihmisen on mahdotonta kuulua suomalaisten ”kuviteltuun” yhteisöön. Näillä kirjoittajilla tuntuukin olevan vahva pyrkimys kirjoittautua moraalisisina yksilöinä ulos ahtaasta ja leimaavasta mustan miehen kategoriasta. Kirjoittajat kommentoivat suomalaista iltapäivälehtien uutisointia, jota he pitävät erityisen yksinkertaistavana ja leimaavana. Vaikka kaikista maahanmuuttajien tarinoista on luettavissa pyrkimys kirjottautua yksilönä esiin yhdenmukaistavaksi tulkittua ”ulkomaalaisen” kategorias- ta, erityisen vahva tämä pyrkimys on näissä rasismitarinoissa.

Toisenlainen suomalaisen lehdistökeskustelun tarjoama paikka nousee esiin kahden kilpailuun osallistuneen filippiiniläisnaisen tarinassa. Tarinat poikkeavat toisistaan muutoin paljon, ja naiset ovat taustoiltaan varsin erilaisia: toinen on hyvinkoulutettu keski- luokkainen nainen, toinen taas tulee varsin köyhistä ja puutteellisista oloista. Suomessa nämä kaksi kirjoittajaa päätyvät kuitenkin kommentoimaan juuri samaa suomalaisessa lehdistössä käytyä keskustelua filippiiniläisnaisista ostettuina vaimoina. Kumpikin haluaa kirjoittaa itsensä ulos uhrikategoriasta toimintakykyisenä yksilönä.

Lähes kaikissa tarinoissa paikkaa, tai ehkä pikemminkin ”pai-

kattomuutta” Suomessa tuntuu määrittävän vaikeus löytää mielekäästä työtä ja tätä kautta kiinnityä suomalaiseen yhteiskuntaan ja yhteisöön. Monet kirjoittavat osaksi tarinaansa päätöspuheen, jossa arvioivat sitä mitä heillä itsellään, heidän maanmiehillään ja -naisillaan tai maahanmuuttajilla ylipäätään voisi olla annettavanaan Suomelle. Suomi visioidaan näissä tarinoissa siis yhteisenä hyvinvoinnin ja työnteon projektina. Positiivisina kiinnittymisen paikkoina tarinoissa näkyvät työ- ja opiskelupaikat sekä usein vähitellen syntyvät ihmissuhteet, joiden avulla voi vähitellen alkaa tuntea ”olevansa kotona” Suomessa.

Lopuksi

Jokainen näistä yksittäisistä ker- tojista kirjoittaisi ehkä 10 vuoden päästä itselleen erilaisen asennon tai identiteetin suhteessa Suomeen. Identiteetit on hedelmällisintä ymmärtää prosesseina, jotka ovat jatkuvassa muutoksen tilassa (vrt. esim. Hall 1992), ja maahanmuuttotilanteessa yksittäisen ihmisen identiteetti joutuu varmasti erityisen voimakkaan muutoksen tilaan. Nämä tarinat voikin ymmärtää eräänlaisina pysäytettyinä kuvina, hetkinä maahanmuuttajan identiteetin muutosprosessissa. Yhdessä luettuna nämä tarinat kertovat siitä, ettei ole olemassa yhtä, yksiselitteistä, kaikille samanlaista mallia, jonka mukaisesti akkulturaatio tai uuteen asuinmaahan kotiutuminen tapahtuu – jos maahanmuuttaja ylipäätään kotiutuu Suomeen. Erilaiset niin kotimaasta lähtemiseen kuin Suomessa elämiseen liittyvät tekijät

vaikuttavat siihen, millainen tämä prosessi kunkin yksittäisen maahanmuuttajan kohdalla on.

Maahanmuuttajien omaelämäkerroissa henkilökohtainen ja poliittinen ulottuvuus kietoutuvat usein toisiinsa. Yhtäältä tarinoissa on elämäkerroille yleensäkin tyypillistä itsereflektiota, itsen ja oman elämän pohtimista ja ymmärrettäväksi tekemistä. Vaikeista ja traumatisoivista kokemuksista kirjoittamisella on epäilemättä myös terapeuttisia funktioita. Toisaalta tarinoilla on myös selvästi yhteiskunnallisia ja poliittisia ulottuvuuksia, jotka viittaavat sekä kirjoittajien lähtömaiden että Suomen tilanteeseen. Monissa tarinoissa lähtömaiden poliittisen tilanteen kommentointi ja lähihistorian tapahtumien selostaminen tuntuvat olevan ehdottoman tärkeitä, jotta henkilökohtainen elämä ja valinnat tulisivat ymmärrettäviksi. Kertojan osaksi tulleen epäoikeudenmukaisen kohtelun kertominen ulkopuoliselle lukijalle voi joissakin tapauksissa toimia myös tämän rekrytointina poliittisen muutosprosessin kannattajaksi, tai ainakin sen motiivien ymmärtäjäksi. Suomessa koetun epäoikeudenmukaisen kohtelun raportoinnin voisi ajatella tähtäävän vielä suurempaan muutokseen. Lähes kaikissa tarinoissa kommentoidaan tavalla tai toisella maahanmuuttajien asemaa Suomessa, ja yhtenä läpäisevänä motiivina näyttäisi olevan kirjoittautuminen toimivaksi ja moraaliseksi yksilöksi yhdenmukaistavasta ”ulkomaalais-”-kategoriasta. Erilaiset visiot Suomesta yhteisenä projektina (”alkuperäisille”) suomalaisille ja maahanmuuttajille rakentavat

kirjoittajille paikka suomalaisessa arjessa sekä Suomessa poliittisena yhteisönä.

Roos on esittänyt, että suomalainen elämä ja tavallisten suomalaisten elämäkerrat ovat osa "suomalaisuuden Suurta Tarinaa". Hän korostaa elämäkertojen ja niiden ymmärrettävyyden kulttuurisidonnaisuutta (1988, s. 217–218). Elämäkerrat ovat kanavia suomalaisen yhteiskunnan sisimpään", ja pääsy sinne on "auki vain niille, joilla on jotain sen kanssa yhteistä, jotka jakavat riittävällä määrin saman kulttuuri-

taustan" (emt. 225–6). Laaja suomalainen elämäkertatutkimus on asettunut pitkälti Roosin hahmottelemaan suomalaisuuden "Suuren Kertomuksen" kehikkoon. Maahanmuuttajien elämäntarinat eivät ole osa sitä suomalaisuuden "Suurta Kertomusta", josta Roos puhuu. Sen sijaan maahanmuuttajien kirjoittamien kertomusten analysoiminen avaa näköaloja siihen, kuinka suomalaisuuden "Suuri Kertomus" on muuttamassa, ja kuinka suomalaisen yhteiskunnan "sisimmän" väitetty yhdenmukaisuus on murtumassa.

- 1 Artikkelin perustuu kirjoittajan tekeillä olevaan sosiologian ja sosiaaliantropologian alan väitöskirjaan.
- 2 Kilpailua rahoitti Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan "Suvaitsevaan Suomeen" -projekti. Käännöksiin rahoitusta myönsi myös Opetusministeriö.
- 3 Inkeriläisten paluumuuttajien identiteetin, sukupolven ja elämäkokemusten yhteenkietoutumisesta tarkemmin Juote & Takalo 1994.

Kirjallisuus

Anderson, Benedict: *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism.* Verso. London 1991.

Cohen, Robin: *Global Diasporas. An Introduction.* University College London Press. London 1997.

Eastmond, Marita: *Luchar y Suf-rir- Stories of Life and Exile: Reflections on the Ethnographic Process.* *Ethnos* vol. 61: 3-4/1996, pp. 231-250.

Hall, Stuart: *The Question of Cultural Identity.* Teoksessa Hall, S., Held, D. & McGrew, T. (eds.): *Modernity and Its Futures.* Polity Press. Cambridge 1992.

Huttunen, Laura (toim.): *Sama taivas, eri maa. Maahanmuuttajan tarina.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 1999.

Hyvärinen, Matti: *Lukemisen neljä käännettä.* Teoksessa

Hyvärinen, M. & al (toim.): *Liikkuvat erot: Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa.* Vastapaino. Tampere 1998.

Juote, Mari & Takalo, Pirjo: *Suomalaisia Inkerissä ja inkerinsuomalaisia Suomessa. – Etninen identiteetti muuttavana konstruktiona.* Kulttuuriantropologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto (julkaisematon). Helsinki 1994.

Laari, Outi: *Suomi ja inkerinsuomalaiset – etnisyyden velvoittaa? Tiede ja edistys 4/1997.*

Laari, Outi: *Immigrants in Finland: Finnish-to-be of Foreigners forever: Conceptions of Nation-State in Debate on Immigration Policy.* Teoksessa Söderling, Ismo (ed.): *A Changing Pattern of Migration in Finland and Its Surroundings.* Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja D32/1998. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki 1998.

Piela, Ulla (toim.): *Aikanaisia. Kirjoituksia naisten omaelämäkertoista.* Tietolipas 127. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 1993.

Roos, J. P.: *Suomalainen elämä.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1987.

Roos, J. P.: *Elämäntavasta elämäkertaan.* Elämäntapaa etsimässä 2. Helsinki: Tutkijaliitto 1988.

Roos, J. P. & Peltonen, Eeva (toim.): *Miehen elämää.* Kirjoituksia miesten omaelämäkertoista. Tietolipas 136. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 1994.

Vilko, Anni: *Omaelämäkerta kohtauspaikkana. Naisen elämän kerronta ja luenta.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 1997.

Wahlbeck, Östen: *Kurdish Diasporas: A Comparative Study of Kurdish Refugee Communities.* Macmillan Press Ltd. London 1999.

Kirjat • Books

Pekka Nevalainen: Viskoi kuin Luoja kerjäläistä. Venäjän pakolaiset Suomessa 1917–1939. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 742. Helsinki 1999, 404 s., 68 valokuvaa.

Maailman myllerrykset ovat viimeisten parinkymmenen vuoden aikana heittäneet kuin suurten pakolaisvirtojen roiskeina monenkirjavia tulokkaita myös Suomeen. Samantyyppistä tilannetta jouduttiin meillä edellisen kerran selvittelemään Pekka Nevalaisen tutkimuksessa kuvatulla kaudella.

Silloin vasta itsenäistyneeseen maahan ryöpsähteli noin kymmenen vuoden aikana kaikkiaan lähes 50 000 itäpakolaista. Osa jäi Suomeen, osa palasi Neuvostoliittoon ja kolmas ihmisvirtojen haarake johti Suomen kautta länteen. Nuoren valtion viranomaiset tuskin kykenivät läheskään kaikkia liikkujia rekisteröimään.

Tutkimuksessaan Nevalainen ilmeisesti täysin perustellusti

ryhmittää pakolaiset venäjänkielisiin ja heimopakolaisiin; nämä edelleen inkeriläisiin ja itäkarjalaisiin. Hän tarkastelee erikseen näiden kolmen perusryhmän päätymistä Suomeen ja niiden vaiheita täällä. Sinänsä mielekäs käsitteelytapa johtaa kuitenkin paikoittain lukijaa ärsyttävään samojen perusasioiden toistamiseen.

Ryhmistä heterogeenisin oli venäläisten joukko. Ennen ensimmäistä maailmansotaa Suomessa asui yli 10 000 venäläistä. Lisäksi Kannakselle tuli kesäisin enimmillään lähes 100 000 venäläistä. Heistä osa jäi aikanaan Suomeen odottelemaan kotimaansa tilanteen selkiytymistä. Suurin venäläisten pakolaisaalto, noin 7000 henkeä hyökyi Suomeen vuonna 1921 Kronstadtin epäonnistuneen kapinan jälkiseurauksia pakkoon. Tässä vaiheessa venäläispakolaisten määrä oli suurimmillaan eli lähes 20 000 henkeä. Heidän kirjava skaalansa käsitti väkeä yhteiskunnan kaikilta tasoilta. Osa saattoi tukeutua Suomessa asuviin sukulaisiinsa ja tuttaviiinsa, mutta monet varakkaistakin oloista lähteneet putosivat köyhyyteen ja kurjuuteenkin.

Venäläispakolaisten heimolaisia monipuolisempi tausta ja korkeampi sivistystaso sekä kielellinen eristyneisyys johtivat venäläissaarekkeiden muodostumiseen Suomessa. Heillä oli omia kouluja ja muita kulttuurilaitoksia sekä asuinsaarekkeitä suurissa kaupungeissa ja Kannaksella. Venäläisemigranttien kansainväliset huoltojärjestöt tukivat myös Suomessa asuvia pakolaisia. Paluutoiveiden asteittain hiipuessä myös venäläispakolaiset integroituivat suomalaiseen yhteiskun-

taan säilyttäen kuitenkin samalla tuntuman omaan kulttuuriinsa.

Inkeriläispakolaiset olivat etupäässä luterilaista talonpoikaista väestöä, jonka kieli oli lähes samaa suomea kuin rajan täällä puolella. Heitä pakeni Suomeen vuosina 1918–1922 lähes 10 000 henkeä, joukossa harvalukuisen sivistyneistön ydinosa. He löysivät sijansa Suomessa ymmärrettävästi venäläisiä paremmin. Suuri osa jäi Viipurin läänin, monet pikaisen kotiinpaluun toivossa.

Itäkarjalaisia pakeni Suomeen suunnilleen saman verran kuin inkeriläisiä. Eniten heitä tuli 20-luvun alkuvuosina eli alueen itenäistymishaaveisiin liittyvien sotatapahtumien aikoina. Heidänkin taustansa oli yleensä talonpoikainen. Useimmat asettuivat maan itä- ja pohjoisosiin. Ortodoksinen uskonto ja kotimurteiden erot suomensuomesta vaikeuttivat heidän alkuunpääsymistä. Erikoisuutena Nevalainen toteaa, että itäkarjalaisia oli varsin runsaasti Martti Pihkalan johtamissa lakonmurtajakaarteissa.

Kaikista pakolaisryhmistä palasi merkittävä osa takaisin Neuvostoliittoon joko pettyneinä oloihin Suomessa tai alkuperäisiä aikeitaan toteuttaen. Heidän kohtalonaan oli yleensä viimeistään 30-luvulla joko kuolema tai siirto pakkotöihin. Venäläisistä melkoinen osa jatkoi länteen, erityisesti Saksaan tai Ranskaan.

Pekka Nevalaisen mukaan nuori Suomen valtio joutui pakolaiskysymyksiä hoitaessaan monenlaisiin vaikeuksiin. Puutteellinen lainsäädäntö, virkamiesten kokemattomuus tai erimielisyys, jatkuva rahapula ja kansan jyrkkä jakautuminen valkoisiin ja punai-

siin tuottivat jatkuvasti ongelmia. Aikaa myöten asiat vähitellen järjestyivät, ja kun Suomen itäraja Neuvostoliiton eristäytymisen myötä tiivistyi, pakolaisten määrä väheni ja tyrehtyi yksittäistapa- uksiksi. Suomen olojen vakiintu- misen myötä pakolaisten sosiaali- nen asema, koulutus ja työnsaanti löysivät uomansa: pakolaiset ko- toantuivat. Kuitenkin viimeiset näihin ongelmiin liittyvät järjes- telyt purettiin vasta 70-luvulla, jolloin uusi pakolaisaalto jo hää- mötti.

Kirjan alkupuolella on paljon tekstin yhteyteen mainiosti sovel- tuvia tilannekuvia. Niiden tekni- nen taso ei aina ole kaksinen, mut- ta ne puoltavat hyvin paikkaansa valottaen tapahtumien olennaisia piirteitä. Loppupuolella on mu- kaan kelpuutettu joitakin mitään- sanomattomia ryhmäkuvia, joissa kuvattavat vain olla jököttävät. Pekka Nevalaisen kieli on yleensä korrektaa, mutta joissakin kohdis- sa hän on pyrkinyt elävöittämään tekstiä hiukan kummallisilla kie- likuvilla. Teoksessa on runsaasti eri lähteistä peräisin olevia laina- uksia, jotka täydentävät hyvin ti- viin asiallista tekstiä antaen sille syvyyttä. Linausmerkkikiintiön- sä Nevalainen on mielestäni käyt- tänyt viimeistä paria myöten lop- puun.

Nevalaisen tutkimuksen kes- keinen ansio on mielestäni siinä, että nyt on tehty ja julkaistu en- simmäinen kokonaisesitys teok- sen nimen kuvaamista tapahtu- mista. Arvelen selaavani teosta vielä monta kertaa. Se kannattaa.

Antti Iho

Magdalena Jaakkola: Maahan- muutto ja etniset aseenteet. Suo- malaisten suhtautuminen maa- hanmuuttajiin 1987-1999. Työ- ministeriö, työpoliittinen tutki- mus 213, Edita. Helsinki 1999.

Työministeriön toimesta on maa- hanmuuttoasenteita tutkittu jo vuodesta 1987. Nyt tarkasteltava tutkimus on ministeriön sarjassa kaikkiaan kolmas. Jokaisessa on tutkijana ollut Magdalena Jaak- kola. Tutkittua tietoa aiheesta on jo yli 10 vuoden ajalta ja usealta eri poikkileikkaushetkeltä (1987/ 1988, 1993, 1998/1999). Suomes- sa on siten hyvä mahdollisuus saada tietoa kansalaisten asentei- siin liittyvistä muutoksista, sillä kysymykset ovat pysyneet pää- sääntöisesti samoina, samoin tut- kimusmenetelmät.

Tässä arvioitava julkaisu *Maa- hanmuutto ja etniset aseenteet* il- mestyi syksyllä 1999. Julkaisu on tuhti lukupaketti, sillä siinä on 223 sivua ja lukematon määrä yk- sityiskohtaista tutkimustietoa. Työtä on laajentanut hankkeen

loppuvaiheille osunut Kosovon kriisi, jonka vaikutuksia haluttiin vielä selvittää erityisellä puhelin- haastattelulla. Sinällään kiitettä- vää toimintaa. Toisaalta paikallisten sotien liittäminen tämän tyyppi- seen seurantatutkimukseen on jossain määrin ongelmaista. Edel- lisen tutkimuksen aikoihin (1993) käytiin veristä Bosnian so- taa. Siinä lienee kuollut n. 200 000 henkeä. Kosovossa kuolleita oli ilmeisesti kymmenesosa Bos- nian uhrien määrästä. Naton ja yh- dysvaltalaisten osallistuminen Kosovon kriisin selvittelyyn toi paikalle tietysti maailman lehdis- tön. Uutisointi toi sodan lähelle meitä – ja antoi uhreille kasvot. Olisi ollut ehkä tarkoituksenmu- kaisinta, että Kosovoa koskeva osa olisi julkaistu omana kokoi- naisuutenaan. Tiedä häntä, mikä kriisi taas on meneillään seura- van raportin tekohetkellä – ja mi- ten se ”markkinoidaan” meille tiedotusvälineiden kautta.

Tutkimuksen keskeisenä tulok- sena voitaneen pitää sitä, että asen- teet maahanmuuttajia kohtaan ovat myönteistyneet sitten viime tutkimuksen 1993. Tutkimuksen tekijä selittää muutoksen johtuvan paljolti talouden elpymisestä ja työttömyyden vähenemisestä. Näin varmasti onkin, joskin makro- talouden vaikutusten analysointi yksilötason haastattelututkimuk- sessa ei ole niitä helpoimpia tehtä- viä. Tutkija on tietoinen asiasta ja tehnyt kolmesta eri aineistosta yh- den tiedoston, jota on myös ansiok- kaasti analysoinut.

Itse tutkimuksessa on viisi pää- lukua, jotka muodostavat tiiviin ja toimivan tutkimuksellisen kokonaisuuden. Tekijä esittelee tut- kimuksen taustan, aineistot ja teo-

reettiset lähtökohdat selkeästi ja lyhyen ytimekkäästi. Jaakkola on tässä suhteessa kiitettävä ”minimalisti”: hän kirjoittaa vain niistä työvälineistä, joita työssään todella tarvitsee.

Koska yksittäisiä tuloksia on paljon ja niitä on esitelty runsaasti tiedotusvälineissä, tarkastelen lähemmin vain työhön liittyviä suurempia kokonaisuuksia.

Jos työn toteutuksesta haluaa jotain rakentavaa huomauttaa, liittyy se mielestäni itse tekstiin: tutkimus sisältää suuren määrän yksittäistä pikkutietoa ja asian ydin eli ”pihvi” on välillä eksyksissä. Lukijaa olisi todennäköisesti auttanut kunkin pääluvun perään tehty selkeä tiivistelmä. Yhteenvedoja Jaakkola osaa kirjoittaa, sen hän todistaa tämän tutkimuksen loppuyhteenvedollaan.

Aineisto on kerätty haastatteleamalla siten, että on saatu kerättyä noin 1 000 hengen aineisto. Menetelmä lienee sama aikaisemminkin ministeriön asennetutkimuksissa. Julkaisun sivuilta ei käy ilmi kieltäytyneiden määrä, jotta asetettuun tapaustavoitteen on päästy. Sinällään olisi mielenkiintoista tietää, millaisten väestöryhmien kohdalla on jouduttu tekemään keskimääräistä enemmän keräystä.

Aineiston koko on siis hieman yli 1 000 henkeä. Se on noin puolet presidenttikyselyjemme otoskoosta. Kun toimittaja Tarmo Roppinen mainostaa TV-uutisissa viimeisimmän presidenttigallupin tulosta, hän muistuttaa, että tuloksiin liittyy ”noin + - kahden prosenttisyksikön virhemarginaali”. On selvää, että virhemarginaali on suurempi puolta pienemmässä aineistossa. Tässä suhteessa aineiston ti-

lastollinen esittely voisi olla hieman perusteellisempi. Tämä siitäkin syystä, että eräiden yksittäisten kysymysten kohdalla kato on jopa 35 % (vrt. sivut 29, 54). Kansallisessa tutkimuksessa tulosten perustuminen esimerkiksi 650 vastaajan tietoihin alkaa yleistettävyyden kannalta olla ongelmainen, varsinkin, kun kysymyksessä on aikaisempiin tuloksiin perustuva vertailututkimus.

Tutkija ottaa rohkeasti käsiteltäväkseen myös vaikeasti tutkittavia ilmiöitä. Esimerkiksi kolmannessa pääluvussa *Ovatko suomalaiset rasisteja* käydään kiinni ajankohtaiseen teemaan, kiitos Joensuun skinnien. Vaikka tutkija ei suoraan vastaa otsakkeessa esittämänsä kysymykseen, on tuloksista selkeästi pääteltävissä, että rasismi on selvästi yleistynyt maassamme. Tilanetta ei helpota kirjoittajan tarjoama tieto siitä, että viranomaisista poliisit ja rajavartijat suhtautuvat nihkeämmin pakolaisiin kuin sosiaalityöntekijät, työvoimaviranomaiset ja opettajat (vrt. sivu 139; alkuperäinen lähde: Pitkänen & Kouki 1999).

Jaakkola sivuaa myös hieman rodun käsitettä siteeraamalla Karmela Liebkindia, jonka mukaan ”yhteiskuntatieteiden tehtävänä on puhdistaa rodun käsite perättömistä merkityksistään” (sivu 102). Mikäli olen oikein ymmärtänyt alan viimeisintä etnistä tai perintötieteellistä tutkimuskirjallisuutta, tutkijat yksimielisesti toteavat, että biologisesti tarkasteltuna ei ole olemassa eri rotuja; meidän kaikkien perimä kumpuaa samoista geenilähteistä. Sen sijaan, että yhteiskuntatieteilijät ryhtyisivät poistamaan rotuun liittyviä sivumerkityksiä, lienee

tärkeämpää taistella yleensäkin rotu-käsitteen käyttöä vastaan. Ehkä Jaakkola tarkoittaa tätä lauseellaan ”Yhä uudestaan on tähdennettävä sitä, että ihmisten fyysisistä ominaisuuksista ei voi tehdä johtopäätöksiä heidän sosiaalisista ja psyykkisistä ominaisuuksistaan”. Asia voitaisiin ehkä kuitata sanomalla, että ei ole olemassa eri rotuja.

Luvussa viisi, *Ulkomaalaisasenteet ja käyttäytyminen*, Jaakkola on ansiokkaasti tarkastellut ulkomaalaisasenteiden ja yleensäkin käyttäytymiseen vaikuttavia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia tekijöitä. Hän on käynyt läpi monipuolisen aineiston. Erityisen tervetulleena pidän hänen alalukuaan *Lehdistön käyttäytyminen maahanmuuttajia kohtaan*. Tarkastelusta käy hyvin selville, että tiedotusvälineiden kirjoittelussa on ollut havaittavissa selvä kaari: ensin maahanmuuttajat nähtiin ongelmana. Vuosikymmenen loppua kohden tekstit ja tyyli ovat siistittyneet, vaikka toivomisen varaa toki edelleen on. Lukijaa jääkin askarruttamaan kysymys: mikä osuus parantuneisiin asenteisiin on talouden kehityksellä ja toisaalta siistittyneellä lehdistökirjoittelulla. Vielä muutama vuosi sitten maahanmuuttajat olivat iltalehtien ”lööppien” varmoja myynninedistäjiä, nyt tilalla ovat missit ja Mika Häkkinen. Yksinkertaistaen ja kääntäen: missä määrin maahanmuuton julkisuusarvon romahtaminen on ollut edesauttamassa paranevaa suhtautumista maahanmuuttajiin?

Lopuksi pieni yksityiskohta. Magdalena Jaakkola käyttää useissa kohdin lainausmerkkejä kirjoittaessaan inkeriläisistä ”paluumuuttajista” (vrt. esimerkiksi

sivu 14). 1990-luvun alussahan silloinen presidentti Koivisto totesi TV-haastattelussaan, että hänen mielestään inkeriläisiä on kohdeltava paluumuuttajina. Tästä käynnistettiin melkoinen rulljanssi, jonka päätä ei vielä näy. Tosin viime aikoina paluun ehtoja on kiristetty, mutta paine Suomeen on edelleen kova.

Jaakkola toteaa tutkimukseensa, että Koiviston antaman televisiohaastattelun perusteella inkeriläisten on ollut helpompaa päästä maahan kuin muiden maahanmuuttajien. Toisaalta hän siteeraa presidenttimme viimeisimpiä lausuntoja keväältä 1999. Tuolloin Koivisto toteaa, että ”kasvavassa määrin inkeriläisistä on enemmän venäläisiä kuin suomalaisia”. Koivisto on myös tyytyväinen siihen tapaan, jolla asia (so. paluumuuton kiristäminen, I.S.) on tullut hoidetuksi (Jaakkola 1999, 14).

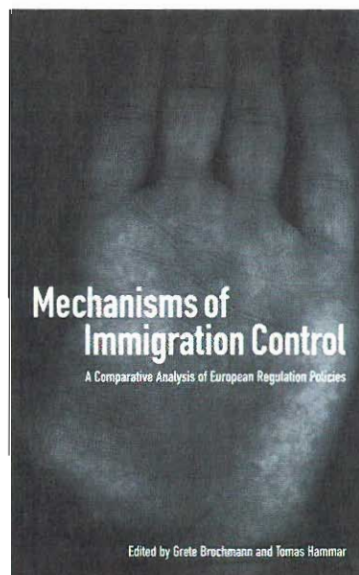
Yli 20 000 paluumuuttajan ja muutaman miljardin sosiaalimarkan jälkeen Suomessa aletaan vakavammin pohtia, mitä tuli tehtyä. Jaakkolalle kunniaksi, että hän on nostonut kissan pöydälle nimenomaan Työministeriön julkaisussa. Itse olen suhtautunut jo alusta alkaen kriittisesti koko paluuhankkeen toteutukseen. Tutkijana olen kritisoinut toiminnan lähtökohtia (presidentin TV-haastatteluun perustuva päätöksenteko) ja määrittämisen kriteerejä (kuka on paluumuuttaja); menettely ei ollut tasapuolinen kaikkia Suomeen pyrkiviä kohtaan. Ja meniköhän siinä 1990-luvun alussa kaikki aivan lain kirjaimen mukaankaan? Toisaalta on todettava, että omalta osaltani olen ilahtunut inkeriläisistä ja heidän

sukulaisistaan täällä Suomessa. Kriitikki ei omassa ja kollegojen tarkastelussa ole suunnattu maahanmuuttajiin vaan nimenomaan suomalaiseseen maahanmuuttopolitiikkaan.

Kokonaisuutena ottaen Jaakkolan työ on jälleen oiva lisä suomalaisten asennetutkimusten sarjaan. Olisikin toivottavaa, että hänen keskeisiä tuloksiaan julkaisitaisiin mitä pikimmin myös muilla kielillä – maassamme tapahtuva kehitys on kiinnostava myös kansainvälisesti. Jaakkolasta on kehittynyt omalla tavallaan instituutio suomalaisen asennetutkimuksen pariin.

Vähitellen olisi syytä tutkia myös Suomessa asuvien mielipiteitä meistä suomalaisista ja yleensäkin tulijoiden sopeutumisesta tänne Suomeen. Ennen seuraavaa suurta asennetutkimusta tässä voisi olla sopiva teema pienimuotoiselle tutkimukselle.

Ismo Söderling

Mechanisms of Immigration Control. A Comparative Analysis of European Regulation Policies. Edited by Grete Brochmann and Tomas Hammar. Berg, Mid Glamorgan 1999. 342 p.

Europe is full of countries with different kinds of solutions to immigration arrangements. As the title *Mechanisms of Immigration Control* reveals, the book deals with methods that are or have been used in putting limits or in regulating immigration in eight European countries, Germany, France, Italy, the Netherlands, Austria, Sweden, Norway and Hungary.

Norway declared in so called White Paper in 1987 that ”Norway cannot solve the refugee and migration problems of the world by letting everyone who desires to settle in the country”. This principle is the background for European immigration policies. Now that people are desperately trying to manage to sail over the Mediterranean to the well-off EU, there has arisen a need for a common and maybe more restrictive immigration policy in order to prevent Europe from becoming an uncontrolled immigration zone for third world nationals.

It was around the mid-1990’s when new amendments were drafted in order to put an end to in many cases negligent immigration. The main reason for this was firstly Bosnian crisis that changed temporarily although dramatically the asylum practices in many receiving countries. During the mass exile of the Bosnians indi-

vidual protection turned into a collective mass protection of refugees. After the ethnic cleansing was halted and peace was enforced, most of the Bosnian refugees e.g. in Germany were ordered to return. In the 1990's the increased number of immigrants caused concern of their integration and economic strain on national budgets during the depression. The EU countries are cautious in drafting new more restrictive laws as that of the magnet effect that may give guidelines to other countries.

Immigration to a certain country is always linked with labour migration or exile. After the arrival follows family unification which often makes household's number of people triplefold. When it becomes evident that foreign population with its posterity will stay for good in a country, there is a direct demand for work also for those coming afterwards. Getting a job also means integration which is one means of control. If a country tries to place re-

strictions on e.g. labour immigration, it does not succeed in reducing the number of immigrants but the restrictions only alter the structure of immigration. There are always loopholes in the legislation. Ad hoc decisions help in the absence of laws.

The book gives good examples of countries of two totally different history and traditions. France may be described as a country of immigrants juxtaposing it with the United States. The strong republican tradition of the country addresses the concepts of liberty, brotherhood and equality that should strengthen the immigrants' right to stay, and to oppose this right is to oppose the whole society. Internal control is rather strong. Hungary as a new democracy is seldom considered a country of immigration. It can be depicted as a transit country for people that are moving via Hungary or for people not allowed to immigrate to the intended destination country. External control of migration is important because the

legislation of Hungary is not up to date.

In the future conflict solving and long distance control are targets that should be put pressure on. This is equivalent to peace enforcing methods of the international community already used in Kosovo and East Timor. To solve conflicts already in the crisis area would decrease the number of refugees and the receiving countries' economic burden.

Thorough reviews on the history of case countries are quite useful because it often explains the reasons for certain kinds of actions together with the prevailing inflows. Also different geographical position of countries constructs the policies. Anyway, it may be said that restrictionism is the key word for immigration control of present Europe as to migration from out of the western world. There must be a control instead of an anarchy.

Timo Jaakkola

Väitöksiä

Suomalaisten kaikkoavat paratiisit Brasiliassa ja Dominikaanisessa tasavallassa

Lauantaina 4. joulukuuta 1999 esitettiin Turun yliopistossa julkisesti tarkastettavaksi fil. lis. *Eevaleena Melkaksen väitöskirja "Kaikkoavat paratiisit. Suomalaisten siirtokuntien aatteellinen tausta ja perustamisvaiheet Brasiliassa ja Dominikaanisessa tasavallassa n. 1925–1932."* Virallisena vastaväittäjänä toimi dos. *Olavi Koivukangas* Siirtolaisuusinstituutista ja kustoksena prof. *Kalervo Hovi* Turun yliopistosta.

Eevaleena Melkas on valmistunut filosofian kandidaatiksi 1994 ja lisensiaatiksi 1998 Turun yliopistosta. Väitös kuuluu yleisen historian alaan.

Suomalaisten Brasiliaan ja Dominikaaniseen tasavaltaan vuonna 1929 perustamien siirtokuntien aatteellinen tausta liittyy Euroopassa 1800-luvun lopulta lähtien levinneisiin kehitysoptimismien vastaisiin virtauksiin ja luonnonmukaisen elämän ihailuun. Suomessa tämääntäviä ajatuksia sisältyi luonnonparannusaatteen ja myös sktunabbilaisen herätysliikkeen siirtolakokeiluun 1910-luvun lopulla.

Siirtokuntien perustaminen oli välittömässä yhteydessä puutarhuri Toivo Uuskallion luonnonmukaisen elämän ajatuksiin, joihin kuului vegetarismien ja karjatoman maanviljelyksen lisäksi

myös käsitys tuhatvuotisen valtakunnan toteutumisesta maan päällä. Hän koki itsensä eräänlaiseksi profeetaksi, joka saamiensa näkyjen johdattamana ohjaisi ihmisiä etelään.

Siirtolaisuus puutarhaviljelylle perustuvaan Fazenda Penedoon oli järjestettyä ja valikoitua. Enemmistön 159 siirtolaisen joukossa muodostivat naimattomat nuoret miehet, ja suurin osa suomalaisista oli kotoisin eteläisestä Suomesta, jonne propaganda oli keskittynyt. Pääosin siirtolaiset olivat työväestöä, ja joukossa oli vain harvoja maanviljelijöitä. Siirtokunnan erikoisluonteesta ja perustajien suunnitelmista huolimatta siirtolaiset olivat lähtömotiiveiltaan melko kirjavaa joukkoa ja vain osa oli varsinaisia vaakaumuksen ihmisiä.

Siirtokunta ei vastannut vaakaumuksen ihmisten eikä muidenkaan siirtolaisten odotuksia, mistä seurasi huomattava määrä muuttoja siirtokunnasta joko muualle Brasiliaan, Argentiinaan tai takaisin Suomeen jo perustamisvuoden 1929 aikana. Suomalaisen siirtyminen Penedoon väheni romahdusmaisesti perustamisvuoden jälkeen. Alusta lähtien sijoitusten ja lainojen varaan perustettu siirtokunta joutui kamppailemaan vaikeiden taloudellisten ongelmien kanssa.

Kun taloudellisen tilanteen parantaminen osoittautui mahdottomaksi uusien lainojen ja sijoitusten avulla, merkitsi tämä käännekohta Penedon alkuperäisten aatteellisten tavoitteiden toteuttamisessa. Syksyllä 1932 siirtokunnassa tehtiin päätös luopua puhtaasta puutarhaviljelystä ja ottaa sen rinnalle kanan- ja sian-

kasvatus sekä täysihoidolatoiminta.

Ajatus suomalaisten siirtymisestä Dominikaaniseen tasavaltaan Villa Vásqueziin kytkeytyi siihen epäluuloon ja tyytymättömyyteen, jota osa luonnonparannustavan kannattajista tunsivat Brasiliaan ja Fazenda Penedoa kohtaan. Dominikaaninen tasavalta tuli vaihtoehdoksi, kun eurooppalaisia siirtolaisia tavoittelevan maan siirtolaispropaganda kulkeutui Suomeen 1920-luvun lopulla ja suomalaiset innostuivat siellä olevista edullisista maansaantimahdollisuuksista. Ratkaisevaa oli, ettei Dominikaaniseen tasavaltaan pääsemiseksi vaadittu isorokkorokotusta, sillä osa luonnonparannustavan kannattajista oli ehdottomia rokotuksen vastustajia.

Vuosina 1929–1932 Dominikaanisen tasavallan hallituksen perustamaan ja maan luoteisosassa sijaitsevaan Villa Vásqueziin matkusti luonnonparantaja ja sktunabbilaisaarnaaja Oskari Jalkion aloitteesta ainakin 116 suomalaista.

Suomalaissiirtolaiset elivät Villa Vásquezissa riisinviljelyn ehdoilla. He eivät muodostaneet siirtokunnassa omaa hallinnollista kokonaisuutta, vaikka heillä eräänlainen erityisasema presidentin ja hallituksen huomion kohteena olikin. Ongelmia suomalaisille ja koko siirtokunnalle aiheutti vuoden 1930 vallankumous, jonka jälkeen siirtolaisille aiemmin luvutut edut peruttiin. Paluumuutto painottui vuoden 1931 jälkeiseen aikaan, vaikka jo vuosina 1929–31 siirtolaisten liikkuvuutta esiintyi. Poismuuttoon vaikuttivat pääosin viljelyvaikeudet, riittävien pääomien

puute, sairaudet ja koti-ikävä. Vuonna 1932 Villa Vásquezin suomalaisyhteisö oli jo hajoamassa.

Kanadan suomalaisuus syntyy ja elää kerrottuna

Perjantaina 3. joulukuuta 1999 esitettiin Jyväskylän yliopistossa julkisesti tarkastettavaksi yhteiskuntat. lis. *Teppo Sintosen* väitöskirja ”Etninen identiteetti ja narratiivisuus. Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina.” Virallisena vastaväittäjänä toimi FT *Marja Saarenheimo* Tampereen yliopistosta ja kustoksena prof. *Marjatta Marin* Jyväskylän yliopistosta.

Teppo Sintonen on valmistunut filosofian maisteriksi v. 1991 ja yhteiskuntatieteiden lisensiaatiksi v. 1995 Jyväskylän yliopistosta, jossa hän on toiminut tutkijana ja lehtorina yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella. Tutkimus kuuluu yhteiskuntatieteiden alaan.

Tutkimuksen perusteema on, miten Kanadan suomalaiset siirtolaiset (lähinnä 1920-luvulla tullut ikäluokka) määrittävät itseään Kanadan monikulttuurisessa mosaiikissa. Kyse on siten heidän identiteetistään eli vastauksesta kysymykseen, kuka minä olen ja keitä me Kanadan suomalaiset olemme ryhmänä ja mikä on meidän paikkamme monietnisisessä yhteiskunnassa?

Kysymys etnisyyden jatkuvuudesta ja ylläpidosta on ollut kansainvälisen tutkimuksen keskiössä jo useamman vuosikymmenen ajan. Keskustelua on käyty

pääosin erilaisten näkyvien etnisyyden tuntomerkkien säilymisestä. Perinteisten tapojen ja käytäytymismallien sekä etnisen kielen vähittäistä katoamista monikulttuurisissa yhteiskunnissa on pidetty jopa merkinä etnisyyden merkityksen yleisestä häviämisestä. Ihmiset tuntevat kuitenkin yhteenkuuluvuutta etnisin perustein. Siten identiteetistä on tullut keskeinen käsite etnisyyden jatkuvuuden kannalta: vaikka näkyvät kulttuuriset piirteet katoaisivatkin, etninen identiteetti on säilyttänyt merkityksensä yhteisöllisyyden tunteen ylläpitäjänä.

Tässä tutkimuksessa etnistä identiteettiä tarkastellaan kertomuksellisesta/narratiivisesta näkökulmasta. Lähtökohtana on, että etnisyyden yhteiskunnallinen ja yhteisöllinen merkitys liittyy identiteettiin, ja identiteetin tuottamisen ja kollektiivisen välittämisen tapa on kertomuksellinen/narratiivinen. Siten kertomukset ovat väline, joilla etnisiä merkityksiä tuotetaan ja välitetään.

Etnisen identiteetin narratiivista tuottamista tarkastellaan 1920-luvulla Kanadaan menneiden suomalaisten miesten elämäntarinoissa. Tutkimuksessa osoitetaan, kuinka miesten elämäntarinoissa identiteettikysymykset kiinnittyvät työn teon kautta yhteiskunnallisen hyväksynnän hankintaan. Tutkimuksen aineistona ovat vuonna 1993 Torontosta ja Thunder Baysta kerätyt elämäntarinoita. Kanadan suomalaisten etnistä identiteettiä tutkitaan siten elämäntarinoiden kautta.

Elämäntarinat, kuten tarinat ja kertomukset yleensäkin, ovat

kiinnostavia siksi, että ne ”säilyvät” ihmisten elämän kokemuksia. Eletty elämä on ajallista, sen tapahtumat katoavat siis menneisyyteen, mutta niistä kerrotut tarinat jäävät olemaan. Tutkimuksen idea on, että kertoessaan elämästään, ihmiset tulevat kertoneeksi siitä, keitä he ovat. Näin elämäntarinat voidaan ymmärtää myös identiteettikertomuksina.

Elämäntarinoissaan Kanadan suomalaiset puhuvat tapahtumien lisäksi erilaisista ihmisistä, joiden kanssa he ovat olleet tekemisissä. Samalla kun he kertovat, millaisia nämä toiset ihmiset ovat, he määrittelevät myös omaa itseään. Esimerkiksi kun metsäkämpätarinoissa suomalaiset halusivat korostaa olevansa ahkeria, he kertoivat kuinka laiskoja kämppien ranskalaiset tai slaavit olivat. Kanadan suomalaisuus ja suomalaisten ominaisuudet määrittävät näin ollen toisten etnisten ryhmien jäsenten ominaisuuksien kautta, niiden vastakohtina.

Elämäntarinoissa säilyvät Kanadan suomalaisuuden yleisten piirteiden lisäksi myös yksilöllisemmät kokemukset. Perheiden keskuudessa kerrotaan siitä, kuinka äiti, isä, isoäiti tai isoisä tulivat Kanadaan, mitä he tekivät työseen ja miten he elivät. Näin siirtolaistarinoista tulee osa perheiden ja sukujen yksityisiä historioita. Laajimmillaan siirtolaiskertomukset, sukuhistoriat ja elämäntarinat kertovat suomalaisten sopeutumisesta uuteen yhteiskuntaan. Niissä säilyvät suomalaisten omat käsitykset siitä, kuinka heidät on otettu vastaan Kanadassa ja kuinka he ovat löytäneet oman paikkansa uudessa monikulttuurisessa kotimaassaan.

Tarinat sisältävät yleensä sekä onnellisia että kipeämpiäkin asioita. Niissä kerrotaan, kuinka suomalaiset ovat saavuttaneet hyväksyntää ahkerina työntekijöinä, ”Kanadan rakentajina”. Toisaalta niissä puhutaan monista keskinäisistä ja etnisten ryhmien välisistä ristiriidoista ja kahnauksista, olivat ne sitten luonteeltaan poliittisia tai uskonnollisia. Kaikkiaan siirtolaiskertomuksen muodostavat Kanadan suomalaisten eräänlaisen kollektiivisen syntyhistorian, jonka kautta suomalaissiirtolaiset ymmärtävät sekä omaa elämänsä ja sen tapahtumia että maailmaansa.

Suomalaisten heikko itsetunto uudelleen arvioitavaksi

Lauantaina 27. marraskuuta 1999 esitettiin Turun yliopistossa julkisesti tarkastettavaksi kasvatust. lis. *Raimo Kalevi Rönnholmin* väitöskirja ”Identiteetin lähteillä. Kulttuurijuuret minuuden ja opiskelun osana.” Virallisena vastaväittäjänä toimi prof. *Pertti Toukoma* Oulun yliopistosta ja kustoksena prof. *Erkki Olkinuora* Turun yliopistosta.

Raimo Rönnholm on suorittanut kasvatustieteiden kandidaatin tutkinnon 1979 ja lisensiaatin tutkinnon 1983 Turun yliopistossa. Hän toimii ohjausryhmän tieteellisenä asiantuntijana EMOTR-projektissa. Väitös kuuluu kasvatustieteen alaan.

Raimo Rönnholmin väitöstutkimus yksilön kansallisista kulttuu-

rijuurista minuuden osana asettaa joitakin perinteisiä käsityksiä uuteen valoon. Tutkimuksen mukaan minäkäsityksen merkitys tavallaan ”kääntyy nurin” sen mukaan, mikä on yksilön side kansalliseen kulttuuriinsa. Kielteinen minäkäsitys voikin merkitä vahvuutta kiinteään kulttuurisiteen yhteydessä ja myönteinen vastavasti heikkoutta löyhän siteen yhteydessä.

Tällöin myös esimerkiksi puhe suomalaisten heikosta kansallisesta itsetunnosta joutuu vähintäänkin uudelleen arvioitavaksi. Tulosten mukaan kielteinenkään minäkäsitys ei ole kohtalokasta, jos se on läheisessä yhteydessä kulttuurijuuriin. Vastavasti myönteinen itsekäsitys ei välttämättä toimi positiivisena ennusteena, jos suhde suomalaisuuteen on etäinen. Olennaisempaa näyttää siten olevan minuuden kulttuurikytkentä kuin minäkäsityksen arviointi sinänsä.

Rönnholmin tulosten mukaan yksilön kulttuurijuurilla näyttää olevan erittäin selvä yhteys moniin tulevaisuuden ja nykyhetken tavoitteisiin. Kiinteään kulttuurisiteen omaavat mieltävät työn ja opiskelun sisällöllisesti motivoituneemmin kuin ne, jotka ottavat etäisyyttä juuriinsa. Iällä, sukupuolella ja monilla muilla taustatekijöillä ei näytä olevan vastavaa merkitystä.

Myönteisellä minäkäsityksellä on merkitystä koulumenestykselle vain siltä osin kuin se kytkeytyy kiinteään kulttuurisiteeseen. Koulussa menestyivät parhaiten kiinteää kulttuurisidosta edustavat oppilaat riippumatta siitä, miten myönteinen heidän minäkäsityksensä on.

Kulttuurijuurilla on myös merkitystä sille, miten opiskelija kokee epäonnistumisensa koulutyössä. Löyhän kulttuurisiteen oppilaat syyttävät oppimisvaikeuksistaan enemmän omia kykyjään kuin oppilaat, joilla on kiinteä yhteys juuriinsa. Kulttuurijuurien keskeisenä tekijänä myös omakielillä opetuksella on tärkeä merkitys oppilaan koulumotivaatiolle ja tavoitteille.

Minän ja suomalaisuuden läheinen yhteys näyttää merkitsevän myös yleistä psyykkistä hyvinvointia. Minäkäsityksen myönteisyys sinänsä ei sitä vielä takaa. Oleellista on se, missä suhteessa itsearvio on kansallisarvi-oon.

Kansainvälisyyden kannalta on kiintoisaa havainto, että omiin juuriin sitoutuminen merkitsee myös vieraiden kulttuurien arvostamista. Terve kansallisuuteen ankuroituvaa itsetuntoa on rehtiä tasa-arvoa omien ja toisten silmissä. Yksilö kokee kelpaavansa itselleen eikä väheksy aiheetta toisiakaan.

Rönnholmin tutkimusaineisto on kerätty sekä Suomesta että Ruotsista ja perustuu yli kymmenen vuoden seurantaan.

Etnopolitiikkaa Ruijassa

Perjantaina 12. marraskuuta 1999 esitettiin Turun yliopistossa julkisesti tarkastettavaksi fil. maist. *Marjut Anne-Mari Anttonen* väitöskirja ”Etnopolitiikka Ruijassa. Suomalaislähtöisen väestön identiteettien politisoituminen 1990-luvulla.” Virallise-

na vastaväittäjänä toimi prof. *Bo Lönnqvist* Jyväskylän yliopistosta ja kustoksena prof. *Pekka Leimu* Turun yliopistosta.

Marjut Anttonen on suorittanut filosofian kandidaatin tutkinnon 1984 Jyväskylän yliopistossa. Hän toimii tutkijana Turun yliopistossa. Väitös kuuluu kansatieteen alaan.

Pohjoisnorjalainen suomalaisperäistä ryhmää koskeva vähemmistökeskustelu on tyypillinen moderni ilmiö, jota vastaavia tunnetaan eri puolilta maailmaa. Etnisten ryhmittymien yhä äänekäämpi esiintyminen on yleismaailmallista, ja siinä tulevat esille globalisoitumisen ja lokalisoitumisen jännitteet.

Samalla aiemmin vaalittu käsitys yhtenäisistä ja homogeenisista "kulttuureista" murenee; kulttuurinen identifikaatio on ymmärrettävä jatkuvana ja dynaamisena prosessina, jolle on tyypillistä monimuotoisuus ja ristiriitaisuus.

Marjut Anttonen väitöstutkimus kuvaa ja analysoi Pohjois-Norjassa koko 1990-luvun ajan käytyä politisoitunutta suomalais- ja kveenikeskustelua. Väittelijä on kerännyt tutkimusaineistonsa ollessaan Tromssan yliopiston sosiaaliantropologian laitoksella stipendiaattina vuosina 1992–96. Hän pohtii työssään myös pitkäaikaisen kentällä asuminen merkitystä tämänkaltaiselle tutkimukselle.

Anttonen tutkimus osoittaa mm. sen, miten kulttuuri-, identiteetti- ja etnisyysskäsitteitä käytetään vähemmistöpolitiikan välineinä sekä sen, miten historiaa tulkitaan "aidon ja autenttisen" etnisen alkuperän rekonstruoimiseksi.

Osa keskustelijoista haluaa konstruoida idean yhdestä, homogeenisesta vähemmistöryhmästä, mahdollisesti jopa kansasta, jolle voitaisiin legitimoida tietty oikeudellinen asema saman mallin mukaisesti kuin saamelaisille on Norjassa myönnetty ILO:n sopimuksen 169 ratifioinnin myötä vuonna 1991. Tällä tavoin etnisestä ja kulttuurisesta identiteetistä tehdään politiikkaa, sillä viime kädessä on kyse vallan ja resurssien jakamisesta.

Ruijassa puhuttu suomen kieli herättää myös eriäviä mielipiteitä. Tärkeimpänä kysymyksenä on se, ovatko paikalliset murteet suomen kielen variantteja vai onko kyseessä oma itsenäinen kveenin (tai kainuun) kieli, jolta vielä puuttuu kirjoitettu kielioppi. Kyse on myös siitä, minkälaisen virallisen aseman suomi voisi saada Norjan valtiossa sekä siitä, mikä suomen kielen suhde on esimerkiksi saameen tai Norjassa puhuttuihin erilaisiin siirtolaiskieliin.

Tärkeitä ovat myös kysymykset siitä, minkälainen asema suomenkielistä alkuperää olevalla väestöllä on nykypäivän norjalai-

sessä yhteiskunnassa. Ovatko nykyiset kveenit pelkäästään aikaisempien vuosisatojen maahanmuuttajien jälkeläisiä – tai poleemisemmin ilmaistuna, voidaanko heidät edelleenkin määritellä siirtolaisiksi – vai ovatko he saamelaisiin verrattavaa alkuperäiskansaa? Tällaisia väitteitä on heitetty ilmaan yhä useammin viime vuosina.

Tutkimus esittelee ja analysoi ruijalaiskeskustelua eri tasoilla. Mikrotasolla tulevat esille ihmisten erilaiset tavat suhtautua etniseen ja kulttuuriseen taustaansa; kaikki eivät pidä sen politisoimista tarpeellisena. Myös päällekkäiset, monietniset identifikaatiot ovat todellisuutta, kun monilla ihmisillä on sekä saamelaisia, suomalaisia että norjalaisia esivanhempia.

Välitasolla, esimerkiksi etnopolitiittisissa järjestöissä, tehdään kulttuurisesta identiteetistä politiikkaa mm. tiedotusvälineiden avulla. Vahvaa ja aggressiivista retoriikkaa käyttäen korostetaan yhden, "oikean" identiteetin merkitystä. Käytännössä tästä seuraa edellä mainittu ristiriitainen keskustelu, koska yksilöiden identifikaatiomallit ovat moninaisempia.

Makrotasolla taas tarkastellaan modernin hyvinvointivaltion suhdetta erilaisiin kulttuuriin ja kielellisiin vähemmistöryhmittymiin.

Muuttoliikesymposiumi 23.–24.11.2000

Muuttoliikkeet vuosituhannen vaihtuessa – halutaanko niitä ohjata?

Siirtolaisuusinstituutti on vuodesta 1975 lähtien järjestänyt viiden vuoden välein Muuttoliikesymposiumin, jossa on keskitytty kunkin ajan keskeisiin yhteiskunnallisiin muuttoliikkeisiin vaikuttaviin ilmiöihin. 1970-luvulla tyhjentyneiden maaseutualueiden muuttotappiot alkoivat vähetä ja joidenkin kuntien kohdalla kehitys kääntyi jopa muuttovoittoiseksi. 1980-luvulle oli ominaista suurten kasvukeskusten välinen muuttoliike; palvelualojen voimakas kasvu ja kehittyminen suuntasivat muuttoa Etelä-

Suomeen ja maakunnittaisiin aluekeskukseen. Tällä vuosikymmenellä on tarkasteltu yhdyntävän Euroopan asettamia haasteita.

Kuudes Muuttoliikesymposiumi järjestetään 23.–24.11.2000. Teemana on "Muuttoliikkeet vuosituhannen vaihtuessa – halutaanko niitä ohjata". Työryhmätyöskentely toteutetaan 22.11.

Tarkempia tietoja symposiumista Siirtolaisuus-Migration -lehden seuraavassa numerossa sekä myöhemmin myös kotisivuilamme www.utu.fi/erill/inst/migr/.

Kanadan Suomalainen Kulttuuriliitto kutsuu Finnish Canadian Cultural Federation invites you

Finn Grand Fest 2000 on Torontos-
sa järjestettävä suuri Amerikan ja
Kanadan suomalaisten yhteinen
kulttuuritapahtuma, jonka järjes-
täjinä ovat Kanadan Suomalainen
Kulttuuriliitto ja Finnfest USA.
Ohjelmassa on mm. teatteria, taide-

näyttelyitä, luentoja, musiikkia,
laulua ja paljon muuta.

Join us for the first North American joint Finnish Cultural Festival! Finn Grand Fest 2000 offers something for everyone. Music, dance, plays, sports, games, and more.

Tervetuloa! Welcome!

Lisätietoja ja ilmoittautumiset/Registration and information:

**Finn Grand Fest, 795 Eglinton Avenue E. Box 2 Toronto, Ontario M4G 4E4
tel. 1-888-476 3466, e-mail: info@finngrandfest.org, internet: www.finngrandfest.org**

Nimityksiä

Vuodesta 1988 Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan puheenjohtajana toiminut akateemikko *Olavi Granö* nimitettiin valtuuskunnan kunniapuheenjohtajaksi 25-vuotisjuhlakokouksessa 19.11.1999. Samassa kokouksessa uudeksi puheenjohtajaksi valittiin

1.1.2000 alkaen Turun yliopiston rehtori *Keijo Virtanen*.

Siirtolaisuusinstituutin tutkimuspäällikkö *Elli Heikkilä* on nimitetty Turun yliopiston väestömaantieteen dosentiksi 7.10.1999.

Huomionosoituksia

Siirtolaisuusinstituutin tutkijan Krister Björklundin sveitsinsuomalaisten parissa tekemä tutkimus on saanut kiitosta. Björklund sai kutsun tasavallan presidentin linnaan Sveitsin presidentti Ruth Dreifussin kunniaksi järjestetyille päivällisille 30.9. Tilaisuudessa Dreifuss kiitti Björklundia ja Siirtolaisuusinstituuttia Suomalaiset Sveitsissä -kirjan saksankielisestä painoksesta

Die Finnen in die Schweiz ja luovutti kirjan ensimmäisen kappaleen presidentti Martti Ahtisaarelle. Kirja ilmestyi syksyllä sveitsiläisen Werd Verlagin kustantamana.

Samassa tilaisuudessa presidentti Dreifuss kannusti Björklundia jatkamaan Sveitsin tutkimuksiaan; tutkijan seuraava hanke käsittelee Sveitsin ja Suomen suhteita toisen maailmansodan jälkeen.

People on the Move: European Emigration, 1825–2000

An International Conference organised by NAMS-Net
(The North Atlantic Migration Studies Network)
Stavanger, Norway, 3–6 May 2000

The "great migration" of modern Norwegian history began on 4 July 1825, when the sloop "Restauration" sailed from Stavanger for New York. To celebrate the 175th anniversary of this epic voyage, two concurrent international conferences will be held at Stavanger College.

The conference on *Emigration History* focuses on *The Domestic Consequences of European Emigration* and *Sources for Emigration History*. The first one offers scholars and postgraduate students the chance to present new research on what is one of the least studied aspects for migration: namely how did emigration affect the world they

left behind. The second theme will discuss how the new technology (CD-Rom, the Web, computer databases) can contribute towards the collection, preservation and dissemination of emigration sources, such as passenger lists and national censuses.

The conference on *Heritage Tourism* will be divided into 6 different sessions, treating questions connected to new trends in travel, how to develop tourism strategies. With the experiences from Ulster – American Folk Park in Northern Ireland we will also see how the theme of emigration can be used as a successful tool for tourism.

Both conferences will be in English.

If you are interested in attending this conference, you can either e-mail, fax or write to:

Director Hans Storhaug
The Norwegian Emigration Center
N-4005 Stavanger, Norway
Fax: + 47 51 53 88 63, e-mail: detnu-hs@online.no

Siirtolaisuusinstituutin 25-vuotisjuhlat 19.11.1999

Päivän juhlallisuudet aloitettiin Sibelius-museossa. Juhlaseminaarin pääpuhujaksi oli kutsuttu akateemikko Eino Jutikkala (ylh. oik.), joka oli länänä myös instituutin perustavassa kokouksessa Turussa 15.3.1974. Juhlaesitelmän aiheena oli Suomen maassamuuton historia.

Juhlissa jaettiin huomionosoituksia instituutin pitkäaikaisille yhteistyökumppaneille. Kuvassa 10 vuotta valtuuskunnan puhetta johtanut akateemikko Olavi Granö (oik.) saamassa Erik Mäkisen suunnitteleman juhlaveistoksen "Maailmalle lähtö". Veistoksia ansioituneille jakoivat hallituksen jäsen, Väestötutkimuslaitoksen johtaja Ismo Söderling (vas.), ja valtuuskunnan varapuheenjohtaja, Suomi-Amerikka Yhdistysten Liiton puheenjohtaja Aarne I. Välikangas.

Myös syntymäpäiväsankaria muistettiin monin tavoin. Kuvassa Ruotsin Emigrantinstitutetin johtaja Ulf Beijbom (vas.) tuo tervehdyksen naapurimaasta ja onnittelee 25-vuotiasta kauniilla muistoesineellä ja lämpimällä kädenpuristuksella. Onnitteleva vastaanottavat tyytyväiset hallituksen puheenjohtaja Tom Sandlund ja johtaja Olavi Koivukangas.

Juhlia jatkettiin illalla Siirtolaisuusinstituutin tiloissa. Vieraita viihdytti Peräseinäjoelta tullut parikymmenhenkinen esiintyjäryhmä (ylh. oik.), joka tarjosi vauhdikkaan puolittuntisen Amerikanlesken pennihäiden tunnelmissa.

Instituutin kotoisan sohvaryhmän houkuttelemina ajatuksia vaihtoivat (vas.) professori Tom Sandlund, Emigrantitutetetin johtaja Ulf Beijbom, akateemikko Olavi Gränö vaimoineen, Väestöliiton toimitusjohtaja Jouko Hulkko, Väestötutkimuslaitoksen johtaja Ismo Söderling, professori Olli Kuljalahti, rouva Leena Hulkko, johtaja Olavi Koivukangas ja rouva Pirjo Koivukangas (selät kameraan päin).

Iltaavastanaanotolla oli aikaa mukavaan seurusteluun ja keskusteluihin. Ilta oli onnistunut – niin voi päätellä ainakin instituutin entisen työntekijän, tutkijan Kimmo Koirasen, leveästä hymystä.

Maahanmuutto, pakolaisuus, siirtolaisuus ja etniset vähemmistöt tutkimuskohteina 1990-luvulla

Elli Heikkilä

Keväällä 1999 tehtiin kysely tämän vuosikymmenen muuttoliiketutkimuksesta. Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) tutkimus- ja tilastojaosto ja Siirtolaisuusinstituutti ovat hyödyntäneet tuloksia omassa toiminnassaan. Kyselyssä on kartoitettu meneillään olevia hankkeita sekä mitä on suunnitteilla ja mitkä ovat mm. tutkimusprioriteetit tulevaisuudessa. Kysely lähetettiin kaikille Siirtolaisuusinstituutin muuttoliike- ja etnisyys-tutkijoiden verkostoon (MEV) kuuluville jäsenille, maahanmuuttajajärjestöille, TE-keskuskille ja maamme yliopistoille.

Kartoitus osoitti, että maassamme tehdään varsin laajasti arvokasta tutkimustyötä eri yliopistoissa, korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa. Etenkin maahanmuutto – johon sisällytetään myös pakolaisuus – teemoineen on noussut tärkeäksi tutkimuskohteeksi, ja työn alla on useita väitöskirjatöitä. Maahanmuuton osalta on meneillään tutkimushankkeita mm. etnisyydestä ja monikulttuurisuudesta, rasismista ja syrjinnästä, identiteetistä, kieli-

kysymyksistä, inkerinsuomalaisista, työmarkkinoista, somaleista ja koulutuksesta.

Siirtolaisuudessa käynnissä olevien tutkimusten aihepiireinä ovat yleensä suomalaisten siirtolaisuus ja erityisesti siirtolaisuus Pohjois-Amerikkaan. Myös Suomesta poismuuttaneiden etnisyys- ja identiteetikysymyksiä tutkitaan sekä heidän kulttuurinsa osalta esim. amerikansuomalaisten musiikkia.

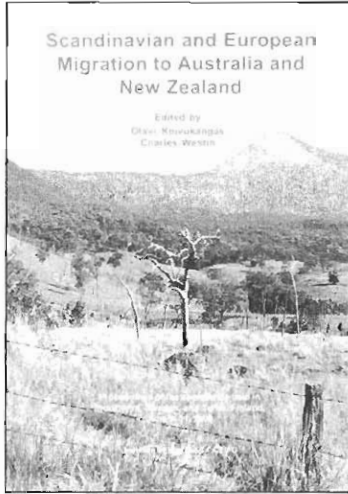
Suomen etnisiin vähemmistöihin liittyvää tutkimusta tehdään etnisyys-, identiteetti- ja kielikysymyksistä, kulttuureista ja vähemmistöjen oikeuksista.

Tutkimustarpeita on ilmennyt eri muuttotyypeissä, runsaimmin maahanmuuttoa koskevissa aihepiireissä. Suomessa 1.5.1999 voimaan tullut kotouttamislaki ja sen seuranta ja arviointi nousee yhtenä tärkeänä tutkimusteemana esiin. Muita teemoja ovat mm. maahanmuuttajien asema työmarkkinoilla ja työyhteisöissä, paluumuuttajat ja heidän sopeutumisensa suomalaisen yhteiskuntaan sekä maahanmuuttajaoppilaiden sopeutuminen suomalaiseen kouluun.

Suomalaisten siirtolaisuudessa tutkimustarpeina nousivat esiin uudet suomalaiset maastamuuttajat EU-maihin ja Norjaan. Keskeisinä teemoina ilmenivät myös ulkosuomalaisuus sekä sen suhde ja vuorovaikutus nykypäivän Suomeen. Nyt on aika tutkia myös suomalaissiirtolaisten jälkeläisiä maailmalla. Heitä on jo monessa sukupolvessa.

Etnisten vähemmistöjen tutkimuksessa vastaajat haluavat lisää tutkimusta etnisistä suhteista ja rasismista. Myös monikulttuurisuuden toteuttaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen sekä etnisten vähemmistöjen panos kulttuurin ja taiteen tekemisen näkökulmasta korostuvat.

Suomen Akatemian uusi tutkimusohjelma ”Syrjäytymisen, eriarvoisuuden ja etniset suhteet Suomessa” tuo uutta tietoa yhteiskunnan kehitysprosesseista ja mekanismeista, jotka synnyttävät eriarvoisuutta ja syrjäytymistä, yhtenä kohdealueena etnisten suhteiden muutos ja monikulttuurisuus Suomessa.

Scandinavian and European Migration to Australia and New Zealand

Edited by
Olavi Koivukangas
Charles Wirth

Scandinavian and European migration to Australia and New Zealand

Siirtolaisuusinstituutti ja Tukholman yliopisto/CEIFO (Centre for Research in International Migration and Ethnic Affairs) järjestivät 9.–11.6.1998 yhteistyössä konferenssin **Scandinavian and European migration to Australia and New Zealand**.

Konferenssin teemoina olivat Australian ja Uuden-Seelannin skandinaavinen ja eurooppalainen siirto-

laisuus, pakkosiirtolaisuus, monikulttuurisuus ja sukuhistoriat. Osanottajat olivat Australiasta, Uudesta-Seelannista, USA:sta, Puolasta, Ruotsista ja Suomesta.

Konferenssin esitelmät on nyt koottu kirjaksi. Kirja on englanninkielinen ja siinä on 320 sivua.

Hinta 100,-
(+ postituskulut)

Kaikkoavat paratiisit

Suomalaiset ovat aikojen kuluessa perustaneet ihannesiirtokuntia eri puolille maailmaa. Brasiliaan ja Dominikaaniseen tasavaltaan perustetut Fazenda Penedo ja Viljavakka ovat suomalaisten siirtolaisuushistorian erikoislaatuisimpia ilmiöitä.

Kaikkoavat paratiisit tarkastelee näiden siirtokuntien perustamiseen johtaneita aatteita ja selvittää, kuinka pohjoisen Suomen asukkaat päätyivät uuteen, kaukaiseen kotima-

hansa. Miten siirtokuntasuunnitelmia ryhdyttiin toteuttamaan käytännössä? Keitä Penedoon ja Viljavakkaan matkustaneet suomalaiset olivat ja millainen oli heidän arkipäivänsä? Kuinka suomalaisten paratiisihaaveet siirtokunnissa toteutuivat?

Kirjassa on 302 sivua.

Hinta 100,-
(+ postituskulut)

KAUKOMAI DEN KAIPUU

Olavi Koivukangas

Suomalaiset Afrikassa, Australiassa,
Uudessa-Seelannissa ja Latinalaisessa
Amerikassa

Kuusiosainen Suomen siirtolaisuuden historia -kirjasarja

Siirtolaisuusinstituutissa on tekeillä kuusiosainen kirjasarja suomalaisten siirtolaisuudesta kautta aikain. Sarjassa ovat jo ilmestyneet Yhdysvaltojen ja Kanadan siirtolaisuutta käsittelevät **Suureen Länteen** ja **Suomalaisina Pohjois-Amerikassa** sekä suomalaisten muutttoa Afrikkaan, Australiaan, Uuteen-Seelantiin ja Latinalaiseen Amerikkaan käsittelevä **Kaukomaiden kaipuu**.

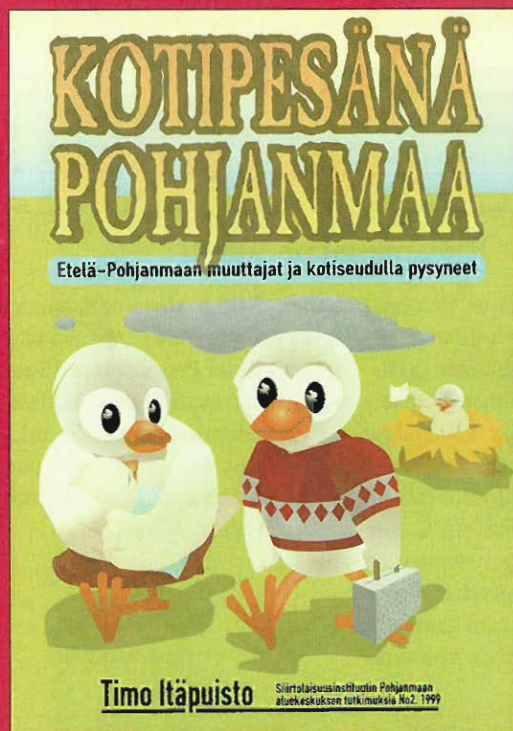
Historiasarjan seuraavissa osissa keskitytään suomalaisten Ruotsiin, Eurooppaan, Venäjälle ja Aasiaan suuntautuneeseen siirtolaisuuteen.

Sarjan kirjat ovat runsaasti kuvitettuja ja kovakantisia.

Hinta 150,-osa
(+ postituskulut)

Tilaukset: Siirtolaisuusinstituutti, Piispankatu 3, 20500 Turku, puh. *358-(0)2-2317 536, fax: *358-(0)2-2333 460, email: mirva.havukko@utu.fi, internet: www.utu.fi/erill/instmigr/

Siirtolaisuusinstituutin aluekeskuksen tutkimus Etelä-Pohjanmaan muuttoliikkeistä

Timo Itäpuisto:

Kotipesänä Pohjanmaa

Etelä-Pohjanmaan muuttajat
ja kotiseudulla pysyneet

Kirjan hinta 100 mk

(+ postituskulut)

Muuttajien määrä on maassamme viime vuosina noussut lähelle uusia ennätyslukuja. Muuttoliikkeen kiihtymiseen vaikuttavat voimat ovat osin niin suuria, että kunnissa on ollut epätietoisuutta keinoista, joilla siihen voisi vaikuttaa.

Tässä tutkimuksessa on selvitetty Etelä-Pohjanmaan muuttoliikkeen syitä ja luonetta. Tutkimuksen tulokset ovat maakunnan kannalta rohkaisevia, mutta myös haastavia. Monella viime vuosina maakunnan tomut kantapäistään ka-

ristaneella on halu palata takaisin. Kuntien kannalta keskeistä on löytää nuo ihmiset ja kehittää uusia, paluun mahdollistavia keinoja.

Muuttajat ovat yhteiskunnassamme vähemmistönä. Tutkimuksessa kävi kuitenkin selville, että niistäkin, jotka eivät ole kotikuntaansa vuosiin vaihtaneet, noin kolmasosa on ainakin pohtinut muuttoa. Jos lähtömuuttoa halutaan hillitä, olisi kuntien toiminnassaan otettava entistä paremmin huomioon myös nämä ryhmät.

Tilaukset: Siirtolaisuusinstituutti, Piispankatu 3, 20500 Turku, puh. *358-(0)2-2317 536, fax: *358-(0)2-2333 460, email: mirva.havukko@utu.fi, internet: www.utu.fi/erill/instmigr/